ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ — ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΙ 10 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1890 — ΕΤΟΣ Ζ'.—ΑΡΙΘ. 6

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 59.
Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται λεπτῶν 20.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ
Ἐν Ἑλλάδι . . . . . Δρ. 10
Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ . . Φρ. χρ. 12

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ
ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τὰ Ἐκπαιδευτικὰ Νομοσχέδια, ὑπὸ Βλ. Σκορδέλη.
Χαρακτηρισμοὶ τῶν Φιλελλήνων, κατὰ τὸν Χάου: Ὁ Λόρδος Κώχραν, ὑπὸ Γ. Δ. Κ.
Τὸ μακρόβιον τοῦ καθηγητοῦ Βάκερμαν, ὑπὸ Charles Epheyre, (τέλος). Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ, ὑπὸ Ἀλ. Κ.
Τὸ ταξείδιον τοῦ Στάνλεῦ. (Ἀπὸ τόπου εἰς τόπον), ὑπὸ Γεωργίου Ἀδρακτᾶ.
Ἐν Ἁρμονίᾳ, μυθιστορία Georges Duruy, ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ. (Μέρας Δεύτερον).
Ὑποφάντης καὶ Φεῖδι, Ρωσικὴ φιλολογία. Μῦθος Κριλόφ, ὑπὸ Π. Α. Ἀξιώτου.
Τὸ Δασκαλειὸ καὶ ἐν τῇ δουλῃ Ἑλλάδι, ὑπὸ Τρ. Ε. Εὐαγγελίδου.
Εἰδήσεις τῆς Ἑβδομάδος. Ἐγχώρια — Ἐξωτερικὰ — Φιλολογία — Ἀρχαιολογία. — Καλλιτεχνία.
Ἰδιαίτερα Γράμματα.
Νέα Βιβλία.

Τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας, τὸ ἀπασχολοῦν οὐ μόνον πάντα εἰδικὸν κλάδον, ἀλλὰ καὶ σύμπασαν τὴν κηδομένην τῶν πολυτιμοτέρων αὐτῆς συμφερόντων κοινωνίαν, εἶνε τὸ ἀνακινηθὲν ἐξαίφνης διὰ τῆς ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ὑποβολῆς τῶν ἐκπαιδευτικῶν νομοσχεδίων, δι' ὧν ριζικῶς μεταβάλλεται τὸ σύστημα τῆς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως.

Τὰ νομοσχέδια ταῦτα ἄλλους μὲν εὗρον θερμοὺς ὑποστηρικτάς, ἄλλους δὲ ἄγαν ἀντιφρονοῦντας.

Ἡ «Ἑβδομὰς» νομίζουσα, ὅτι ἐν τοιούτοις ζητήμασι μόνον ἐκ τῆς ἀντιπαραβολῆς τῶν ἀντιθέτων γνωμῶν δύναται νὰ προκύψῃ καλόν τι, δημοσιεύει σήμερον τὰς σκέψεις σεβαστοῦ καθηγητοῦ ἐκ τῶν ἐναντίων, ἐπιφυλασσομένη νὰ δημοσιεύσῃ καὶ τὰς τῶν ὑπερμάχων, πρὶν ἢ ἐκφέρῃ τὴν ἰδίαν αὐτῆς γνώμην.

ΤΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΑ

Α'.

Αἱ δύο τελευταῖαι δεκαετηρίδες ὑπῆρξαν δι' ὅλην τὴν Εὐρώπην, ἀλλὰ καὶ διὰ πολλὰς ἔτι χώρας τῶν λοιπῶν ἠπείρων, περίοδος ἐκπαιδευτικῆς ἀναμορφώσεως.

Οἱ μεγάλοι καὶ τὴν γενικὴν κατάπληξιν προκαλέσαντες θρίαμβοι τῶν Γερμανῶν ἐν τῷ Γαλλογερμανικῷ πολέμῳ εὐλόγως ἀπεδόθησαν ὄχι μόνον εἰς τὸν τελειότερον στρατιωτικὸν διοργανισμὸν τῆς Γερμανίας, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλην βαθυτέρας ἔχουσαν τὰς ρίζας αἰτίαν, ἤτοι εἰς τὴν γενικωτέραν καὶ τελειοτέραν παιδευτικὴν μόρφωσιν τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ.

Διὰ τοῦτο, εὐθὺς μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου, πᾶσαι αἱ κυβερνήσεις τῆς Εὐρώπης καθῆκον ἑαυτῶν ἐθεώρησαν νὰ στρέψωσι τὴν προσοχὴν των εἰς τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως μετὰ μεγαλητέρας σπουδαιότητος. Ἐτράπησαν δ' ἐπὶ δύο τινά, τὸ μὲν νὰ ἐξελέγξωσι τοὺς ἰδίους ἑκάστη ἐκπαιδευτικοὺς θεσμοὺς καὶ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτῶν, τὸ δὲ δι' εἰδικῶν ἀνδρῶν βαθέως νὰ μελετήσωσι τὸ ἐν τοῖς γερμανικοῖς κράτεσι κρατοῦν ἐκπαιδευτικὸν σύστημα.

Ἐπιτοπίως μὲν λοιπὸν συνεστάθησαν ἐπιτροπαί, σκοπὸν ἔχουσαι νὰ ἐξετάσωσι τὸ θεσμολόγιον τῆς ἐκπαιδεύσεως, ταὐτοχρόνως δὲ ἀπεστάλησαν πολλοὶ πεπαιδευμένοι εἰς τὴν Γερμανίαν πρὸς μελέτην τοῦ ἐν αὐτῇ λειτουργοῦντος συστήματος. Εἰς δεκτοὺς δέ τινας πάλιν ἀνετέθη τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ἔργον. Ἄλλοι μέν, καθηγηταὶ παιδαγωγικοὶ καὶ ἐπιστημονικῆς ἀξίας, ἔλαβον τὴν ἐντολὴν νὰ μελετήσωσι τοὺς θεσμούς, τοὺς ὀργανισμούς, τὰ προγράμματα, τὰ διδακτικὰ βιβλία κλπ. ἄλλοι δέ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εὐδόκιμοι δημοδιδάσκαλοι οὗτοι, ἀπεστάλησαν κατὰ δεκάδας πολλὰς δημοσίᾳ δαπάνῃ, ἵνα ἐν τοῖς διδασκαλείοις καὶ τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις τῆς Γερμανίας σπουδάσωσι κατὰ βάθος τὴν γερμανικὴν μέθοδον. Τῷ 1875 εὑρισκόμενοι ἐν Γερμανίᾳ ἐγνωρίσαμεν πλείστους τοιούτους ἐκ Πορτογαλλίας, Ἱσπανίας, Ρωσίας, Ἰταλίας καὶ ἄλλων χωρῶν, μετὰ σπουδῆς μελετῶντας τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ μάλιστα τῆς δημοτικῆς.

Οὗτοι πάντες ἐπανελθόντες εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν πατρίδας ἐγίνωσκον βεβαίως τί ἔπρεπε νὰ πράξωσι καὶ πῶς νὰ προβῶσιν εἰς ἔλλογον καὶ ἐπὶ βάσεων ὑγιῶν καὶ πείρας καὶ ἐπιστήμης στηριζομένην μεταρρύθμισιν.

Οὐδ' ἡ Ἑλλὰς δ' ἔμεινεν ἀμέτοχος ὅλως τῆς ἐκπαιδευτικῆς ταύτης κινήσεως. Καὶ ἦτο καιρός· διότι πολλῶν λόγων ἕνεκα τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἡμῶν καὶ ἰδίᾳ τῆς δημοτικῆς εἶχον περιέλθη εἰς οἰκτρὰν κατάστασιν. Καλῶς δὲ τότε ἐπετέλεσε τὸ καθῆκον ὅ τε *Πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλλ. γραμμάτων Σύλλογος* καὶ μάλιστα ὁ *Διδασκαλικός*. Μεγίστην δὲ ὤθησιν ἔδωκεν εἰς τὴν ὑπεγερθεῖσαν πνευματικὴν ταύτην κίνησιν καὶ βελτίστην τῇ πατρίδι προσήνεγκεν ὑπηρεσίαν ὁ τότε γενικὸς ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων κ. Δ. Πετρίδης. Καὶ ἤρξατο γινομένη ἐργασία σκόπιμος, λελογισμένη καὶ μεμετρημένη πρὸς μεταρρύθμισιν καὶ βελτίωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Ἀπεστάλησαν ὑπότροφοι εἰς Γερμανίαν, ἵνα σπουδάσωσι τὰ παιδαγωγικὰ καὶ μελετήσωσιν ἐκ τοῦ πλησίον τὸ γερμανικὸν σύστημα, ἐπανελθόντων δὲ αὐτῶν, συνεστάθη πρῶτον μὲν τὸ ἐν Ἀθήναις, εἶτα δὲ τὰ ἐν Πελοποννήσῳ, Κερκύρᾳ καὶ Λαρίσσῃ διδασκαλεῖα, ἐξεδόθησαν νόμοι καὶ Β. Διατάγματα κανονιστικὰ τῆς λειτουργίας τῶν διδασκαλείων καὶ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐπεθεωρήθησαν ὑπ' ἀνδρῶν ἐμπείρων τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, ἐγράφησαν πρακτικαὶ ὁδηγίαι καὶ ἠσκήθησαν εἰς τὸ νέον σύστημα οἱ ἀρχαιότεροι δημοδιδάσκαλοι, ἤρχισε δὲ νὰ σχηματίζηται σχολικὴ φιλολογία, ὑπισχνουμένη σὺν τῷ χρόνῳ τελειότητα. Πάντα ταῦτα κατὰ μικρὸν καὶ κατὰ φυσικὴν ἀνέλιξιν γινόμενα παρεσκεύαζον ἀσφαλῆ τὴν πρόοδον καὶ τὴν γενικωτέραν ἐν πᾶσι μεταρρύθμισιν.

Τὴν σώφρονα δὲ ταύτην ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἐργασίαν ἠκολούθησαν καὶ ὑπεστήριξαν ἀλληλοδιαδόχως οἱ ὑπουργοὶ τῆς παιδείας κ. κ. Θ. Δηλιγιάννης, Α. Αὐγερινός, Ν. Μαυροκορδᾶτος, Ν. Παπαμιχαλόπουλος, Κ. Λομβάρδος καὶ Δ. Βουλπιώτης, ἐπιδιώξαντες διὰ συνετῶν μέτρων τὴν βαθμιαίαν τῆς ἐκπαιδεύσεως βελτίωσιν.

Ἀτυχῶς ὅμως μετά τινα ἔτη ἐγένετο ἀρχὴ ν' ἀθετῶνται μὲν οἱ νέοι θεσμοί, συχναὶ δὲ μεταβολαὶ νὰ ἐπιφέρωνται, καὶ τὸ χείριστον, νὰ παρεισδύῃ αὐθαιρεσία τις εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῶν διατάξεων, καὶ οὕτως ἡ σώφρων ἐπὶ τὰ πρόσω πορεία ἀνεκόπη, καὶ τὸ ἐκπαιδευτικὸν οἰκοδόμημα, ὅπερ κατὰ προδιαγεγραμμένον σχέδιον βαθμηδὸν ἐφαρμαζόμενον συνετελεῖτο, ἤρχισεν αἴφνης ἔνθεν κἀκεῖθεν νὰ καταρρέῃ.

Ἡ ἐκ νέου ἐπὶ τὰ χείρω αὕτη τροπὴ τῶν τῆς ἐκπαιδεύσεως τάχιστα ἐγένετο ἐπαισθητή, καὶ πολλάκις κατεδείχθη ἔν τε τῇ δημοσιογραφίᾳ καὶ ἄλλως, καὶ ἐζητήθη τοῦ κακοῦ ἡ διόρθωσις, καὶ γνῶμαι διάφοροι κατὰ καιροὺς ἐπροτάθησαν.

Β'.

Αἴφνης τελευταῖον ἠκούσθη ὅτι τὸ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργεῖον παρεσκεύασε *πλῆρες* σύστημα ἀναμορφώσεως τῆς μέσης καὶ κατωτάτης ἐκπαιδεύσεως. Καὶ τῷ ὄντι περὶ τὰ τέλη τοῦ λήξαντος ἔτους ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν Βουλὴν *ὀκτὼ ὅλα ἐκπαιδευτικὰ νομοσχέδια!* Δι' αὐτῶν, κατὰ τὰς αἰτιολογικὰς ἐκθέσεις, «ταξινομεῖται ἡ ὅλη Ἑλληνικὴ χώρα (!) εἰς τὰ προσήκοντα ἑκασταχοῦ σχολικὰ (;) εἴδη, γίνονται παρθεναγωγεῖα πανταχοῦ. . . . καὶ σύμπασα ἡ Ἑλ. χώρα, ἀπὸ τῶν κωμῶν μέχρι τῆς πρωτευούσης τοῦ κράτους, καλύπτεται ὑπὸ σχολείων.» Μεγάλαι ἀληθῶς ἐπαγγελίαι δυνάμεναι νὰ ἐνθουσιάσωσι καὶ τὸν ψυχρότερον πολίτην, ἀρκεῖ νὰ πιστεύῃ εἰς τὴν θαυματουργὸν δύναμιν τῶν νόμων καὶ... τῶν μεγάλων λέξεων.

Ἡ Βουλὴ δεόντως ἐκτιμῶσα τὴν σπουδαιότητα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ ζητήματος, παρέπεμψε τὴν μελέτην τῶν νομοσχεδίων εἰς πολυμελῆ ἐπιτροπήν, ἐκ διακεκριμένων βουλευτῶν ἀποτελουμένην. Ἀλλὰ ταὐτοχρόνως καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλικὸς Σύλλογος, εἰς γενικὴν συνέλευσιν συνελθών, ἀνέθεσε τὴν ἐξέτασιν καὶ κρίσιν αὐτῶν εἰς δύο εἰδικὰς ἐπιτροπάς, τὴν τῆς μέσης καὶ τὴν τῆς κατωτάτης ἐκπαιδεύσεως καὶ σύμπασα δὲ ἡ δημοσιογραφία ἐπελάβετο φιλοτίμως τῆς ἐξετάσεως τῶν νομοσχεδίων.

Ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Βουλῆς συνελθοῦσα εἰς τινας συνεδριάσεις ἐθεώρησε λυσιτελὲς ν'

ἀποταθῇ διὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας πρὸς τὸν Διδασκαλικὸν Σύλλογον καὶ νὰ παρακαλέσῃ αὐτόν, ἵνα διά τινων τῶν μελῶν του παραστῇ εἰς τὰς συνεδρίας τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς καὶ ἐκφράσῃ τὴν γνώμην του περὶ τῶν ἐκπαιδ. νομοσχεδίων. Ὁ δὲ Σύλλογος ἐξελέξατο δύο ἐπιτροπάς, τὴν μὲν ἀποτελουμένην ἐκ τῶν κ. κ. Π. Παπαναστασίου, ὡς εἰσηγητοῦ, Θ. Παπαδημητρακοπούλου καὶ Γ. Δέρβου διὰ τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν, τὴν δὲ ἀποτελουμένην ἐκ τῶν κ. κ. Βλ. Σκορδέλη, ὡς εἰσηγητοῦ, Π. Οἰκονόμου καὶ Θ. Μιχαλοπούλου διὰ τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν.

Ταῦτα δὲ πάντα τρανῶς μαρτυροῦσιν, ὅτι ὅλη ἡ κοινωνία ἀνεγνώρισε τὴν σπουδαιότητα, ἣν καθ' ἑαυτὰ ἔχουσι νομοσχέδια ἐκπαιδευτικὰ καὶ δὴ ἀθρόα εἰς τὴν Βουλὴν εἰσαγόμενα πρὸς ἐπιψήφισιν, ἐπαγγελλόμενα δὲ τὴν ριζικὴν μεταρρύθμισιν τῆς ἐκπαιδεύσεως. Οὕτω δὲ τὰ νομοσχέδια ταῦτα ἐμελετήθησαν, ἐζητάσθησαν καὶ ἐκρίθησαν ἐν ἐκτάσει ἔν τε τῷ Διδασκαλικῷ Συλλόγῳ καὶ ἐν τῇ ἐπιτροπῇ τῆς Βουλῆς.

Ἐνῷ δὲ πάντες ἀναγνωρίζουσι τὴν ἀνάγκην τῆς βελτιώσεως τῆς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως, τὰ εἰσαχθέντα νομοσχέδια ἐκρίθησαν οὐ μόνον ὡς ἀνεπαρκῆ πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν, ἀλλὰ καὶ ὡς μέλλοντα νὰ ἐπενέγκωσι τὸ χάος εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, ἂν ἤθελόν ποτε ἐπιψηφισθῆ. Τίς δὲ ἡ αἰτία τούτου; Οὐδεμία ἄλλη ἢ ὅτι ἐν σπουδῇ καὶ ἐξ ὑπογύου ἐπελάβοντο νὰ νομοθετήσωσι περὶ τῆς ὅλης ἐκπαιδεύσεως ἄνθρωποι οὐχὶ δεόντως πρὸς τοῦτο παρεσκευασμένοι. Γινώσκομεν δὲ μετὰ πόσης περισκέψεως καὶ πόσου λογισμοῦ καὶ πόσης μελλήσεως προέβησαν καὶ προβαίνουσιν εἰς τὰ τοιαῦτα ζητήματα ἄνδρες σοφώτατοι ἀλλαχοῦ, ὡς ὁ Φερρῦ ἐν Γαλλίᾳ, ὁ Βόνιτζ ἐν Αὐστρίᾳ καὶ ἄλλοι ἀλλαχοῦ. Ὑποτιμᾷ βεβαίως ἢ ὅλως ἀγνοεῖ τὴν μεγάλην σπουδαιότητα, ἣν ἡ ἐκπαίδευσις κέκτηται ἐν τῇ προόδῳ καὶ τῇ δυνάμει καὶ τῇ ὅλῃ τύχῃ τῶν ἐθνῶν, ὁ ἔχων τὴν μακαρίαν αὐτοπεποίθησιν, ὅτι δύναται μόνος νὰ νομοθετήσῃ καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν ἀπὸ τῆς κατωτάτης βαθμίδος μέχρι τῆς ἀνωτάτης ἐκ τοῦ προχείρου.

Ὁ μὲν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κ. Γ. Θεοτόκης ἐγένετο ἄξιος τῆς ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης διὰ τὸν εἰλικρινῆ ζῆλον, ὃν ἐπεδείξατο πρὸς βελτίωσιν τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐν γένει, βαρεῖαν ὅμως ὑπέχουσι τὴν εὐθύνην ἀπέναντι αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Ἔθνους οἱ παραστήσαντες μὲν ἑαυτοὺς ὡς utroque paratos, ἀποδειχθέντες δὲ ἐν τῷ ἔργῳ ἥττονες πάσης προσδοκίας.

Γ'

Τὰ εἰς τὴν Βουλὴν ὑποβληθέντα νομοσχέδια εἶνε τὰ ἑξῆς·

α') Περὶ στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως.

β') Περὶ μεταρρυθμίσεως τῶν διδασκαλείων τοῦ κράτους.

γ') Περὶ διδασκαλείου τῶν τεχνικῶν μαθημάτων.

δ') Περὶ διδασκαλείου θηλέων.

ε') Περὶ ἀνωτέρων παρθεναγωγείων.

στ') Περὶ μονοτάκτων διδασκαλείων.

ζ') Περὶ ὑποδιδασκαλείων.

η') Περὶ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως.

Τῶν νομοσχεδίων τούτων, τὰ μὲν εἶνε *ὑποδεέστερα* τῶν ὑπαρχόντων νόμων, οὓς καταργοῦσι, τὰ δὲ *ἀπραγματοποίητα*, τοὐλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος, τὰ δὲ ὅλως *ἐπιβλαβῆ*.

Τὸ περὶ *μεταρρυθμίσεως* τῶν διδασκαλείων νομοσχέδιον εἶνε ὑποδεέστερον τῶν ὑπαρχόντων περὶ διδασκαλείων νόμων· διότι καταργεῖ μὲν τὴν ὑγιεινὴν καὶ χημείαν, μαθήματα σπουδαιότατα, κολοβοῦται δὲ δ' αὐτοῦ ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν, διότι δύναται ν' ἀνατεθῇ αὕτη εἰς τὸν διευθυντήν, καταργοῦνται αἱ στοιχειώδεις γνώσεις τῆς γεωπονίας καὶ δενδροκομίας, ἀντικαθιστάμεναι ὑπὸ τῆς ξυλουργικῆς· περιορίζονται αἱ πρακτικαὶ ἀσκήσεις εἰς μόνην τὴν γ' τάξιν, καί, τὸ οἰκτρότατον, δύνανται ἀπόσχολοι τῶν διδασκαλείων νὰ διορισθῶσι καθηγηταὶ αὐτῶν!

Τὰ περὶ *μονοτάκτων διδασκαλείων* καὶ *ὑποδιδασκαλείων* νομοσχέδια εἶνε καταστρεπτικώτατα τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως· διότι διὰ μὲν τῶν πρώτων θεσπίζεται ὅτι μορφοῦνται δημοδιδάσκαλοι τοῦ κράτους ἐντὸς ἑνὸς ἔτους, ἢ ὀρθότερον ἐντὸς 8—9 μηνῶν μόνον· διὰ δὲ τῶν ὑποδιδασκαλείων, διευθυνομένων ὑπὸ δύο δημοδιδασκάλων μόνον, μορφοῦνται οἱ λεγόμενοι *γραμματισταί*, διαιωνιζομένης οὕτω τῆς λύμης ταύτης τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, τῶν λεγομένων γραμματοδιδασκάλων, ὧν ὁ ἀριθμὸς εἶνε ὑπὲρ τοὺς χιλίους!

Τὸ περὶ *στοιχειώδους* ἐκπαιδεύσεως νομοσχέδιον εἶνε ἀληθῶς τερατῶδες, ὄχι μόνον διότι ἀνασατόνει τὴν ὑπάρχουσαν τάξιν, καὶ ἀφίνει ὑπὲρ τὰς 1000 κώμας ἄνευ καὶ γραμματοδιδασκαλείου, ἀλλὰ διότι εἰσάγει εἰς τὰ ὀνομασθέντα *μονοτάξια* σχολεῖα (σχολεῖα μ' ἕνα διδάσκαλον καὶ ἓξ τάξεις) πρόγραμμα ἀληθῶς τερατῶδες, ἂν μὴ εἶνε γελοῖον διότι κατ' αὐτὸ οἱ μαθηταὶ διδάσκονται καθ' *ἑβδομάδα* θρησκευτικὰ ἐπὶ 45 λεπτά, Ἑλληνικὰ ἐπὶ 2 ὥρας, ἀριθμητικὴν ἐπὶ 50 λεπτά, ᾠδικὴν ἐπὶ 10—25 λεπτὰ καὶ οὕτω καθεξῆς!

Τὸ τῶν *τεχνικῶν* μαθημάτων διδασκαλεῖον εἶνε περιττόν· διότι οὐδεὶς βεβαίως δύναται νὰ παραδεχθῇ ὅτι εἶνε δυνατὸν ἐντὸς ἑνὸς ἔτους, ἢ μᾶλλον 8—9 μηνῶν, νὰ μορφωθῶσιν εἰδικοὶ διδάσκαλοι τῆς ᾠδικῆς, τῆς ἰχνογραφίας, τῆς καλλιγραφίας, τῆς γυμναστικῆς, τοῦ τετραχόρδου! Πρὸς τί δὲ ἡ ἵδρυσις τοῦ καχεκτικοῦ τούτου διδασκαλείου, ἀφοῦ ἔχομεν τὸ Ὠδεῖον, τὸ Πολυτεχνεῖον, τὸ Γυμναστήριον;

Τὰ *ἀνώτερα παρθεναγωγεῖα* εἶνε ἀπαραίτητα, ἀλλὰ πρὶν εἰσαχθῇ νομοσχέδιον περὶ ἱδρύσεως αὐτῶν, ἔπρεπε νὰ ληφθῇ κυβερνητικὴ πρόνοια περὶ παρασκευῆς καταλλήλου προσωπικοῦ, νομίζομεν. Καὶ τὰ περὶ αὐτῶν δὲ οὕτω πεπειραμένως νομοθετοῦνται, ὥστε ὁλόκληροι νομοί, ὡς ὁ τῆς Λακωνίας καὶ τῆς Φθιωτιδοφωκίδος, ἀποκλείονται ὅλως τοῦ εὐεργετήματος τοῦ νόμου, μὴ κρινόμενοι ἄξιοι οὐδ' ἑνὸς ἀνωτέρου Παρθεναγωγείου! Τὸ αὐτὸ ρητέον καὶ περὶ τοῦ διδασκαλείου θηλέων, ὅπερ, πρὸς πληρεστάτην ἀποτυχίαν, ἱδρύεται, ποῦ νομίζετε; — ἐν Μεσολογγίῳ!

Ἐνταῦθα πρέπει νὰ σημειωθῇ πρὸς αἰωνίαν δόξαν τῶν συντακτῶν τῶν νομοσχεδίων, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἀποκλείεται οὐ μόνον ἐκ τῶν ἀνωτέρων παρθεναγωγείων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ Διδασκαλείου τῶν θηλέων! Οἷα πρόοδος!

Ἔτι χειρότερον εἶνε τὸ νομοσχέδιον περὶ *τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως*. Κατ' αὐτὸ καταργοῦνται μὲν τὰ Ἑλληνικὰ σχολεῖα, περιορίζονται δὲ αἱ κλασικαὶ σπουδαὶ εἰς πέντε ἢ ἓξ μόνον ἔτη. Περιορίζονται αἱ ὧραι τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Λατινικῶν, ἐξορίζονται ὅλως τὰ Φιλοσοφικά, κολοβοῦνται τὰ Θρησκευτικά.

Τοιαῦτα ἐν βραχυλογίᾳ τὰ νομοσχέδια, ὧν ὅμως προετάχθησαν αἰτιολογικαὶ ἐκθέσεις, ἐν αἷς ἐκτοξεύονται ὕβρεις πρὸς τοὺς διδασκάλους, τοὺς καθηγητάς, τὰς διδασκαλίσσας, τὴν κοινωνίαν ὅλην καὶ πρὸς πάσας τὰς μέχρι τοῦδε κυβερνήσεις, ὡς μηδὲν ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως πραξάσας (ὁρ. Αἰτιολ. Ἔκθεσιν ἐπὶ τοῦ Νομοσχεδίου περὶ τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως), ἀμιλλώμεναι μόνον πρὸς τὴν ἐπιπολαιότητα, ἥτις διακρίνει αὐτάς.

Ἡ ἐπιτροπὴ τοῦ Διδασκαλικοῦ Συλλόγου ἐπικρίνασα αὐτά, ἐξέφρασε τὴν εὐχήν, ἵνα ὁ κ. Ὑπουργὸς ἀναβάλῃ μὲν τὴν εἰσαγωγὴν αὐτῶν εἰς τὴν Βουλήν, συστήσῃ δὲ ἐπιτροπὴν πολυμελῆ ἐξ ἀρμοδίων προσώπων, ἥτις, μελετήσασα σπουδαίως ὅλον τὸ ζήτημα, νὰ συντάξῃ τὰ κατάλληλα νομοσχέδια πρὸς βελτίωσιν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως.

Β. Σκορδέλης

ΧΑΡΑΚΤΗΡΣΜΟΙ ΤΩΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΧΑΟΥ

ς'

Ο ΛΟΡΔΟΣ ΚΩΧΡΑΝ

Καίτοι ὁ Μιαούλης, ὁ Κανάρης, ὁ Κριεζῆς, ὁ Τομπάζης καὶ ἄλλοι ὠφέλησαν τὸν ἀγῶνα διὰ τῶν ἀθανάτων καὶ ἡρωικῶν αὐτῶν κατορθωμάτων ἐν τῇ θαλάσσῃ, οὐχ ἧττον δὲν ὑπῆρχε γυνὴ ἢ ἀνὴρ ἐν Ἑλλάδι μὴ αἰσθανόμενος τὴν κατεπείγουσαν ἀνάγκην ἐθνικοῦ στόλου πρὸς σωτηρίαν τῆς πατρίδος. Ἅπαντες ἔμαθον τὴν μέλλουσαν ἔλευσιν τοῦ Κώχραν καὶ ἀγωνιωδῶς περιέμενον αὐτὸν ὡς σωτῆρα τοῦ ἔθνους των. Ἔβλεπον τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου, ἐξ οὗ ἐπρόκειτο νὰ σώσῃ αὐτούς.

Ἐγίνωσκον ὅτι μέγα μέρος τοῦ δανείου ἐδόθη πρὸς ἀγορὰν ἀτμοπλοίων, ὧν τὴν διοίκησιν ἐπρόκειτο ν' ἀναλάβῃ ὁ εὐγενὴς λόρδος· καὶ τέλος ὅτι περὶ τὰ 10 ἑκατομμύρια γροσίων ἐστάλησαν εἰς τὰ Ἡνωμένα Κράτη τῆς Ἀμερικῆς πρὸς ναυπήγησιν πολεμικῶν πλοίων. Ὅθεν ἡ πρώτη ἐρώτησις, ἣν ἀπηύθυνον πρὸς πάντα ξένον ἐρχόμενον εἰς Ἑλλάδα, ἦτο:

«Ποῦ εἶνε ὁ λόρδος Κώχραν, ποῦ τὰ Ἀμερικανικὰ ἡμῶν πλοῖα;»

Τὸ ὄνομα τοῦ Κώχραν ἦτο εἰς τὰ χείλη πάντων· ἤλπιζον ὅτι θὰ καθίστα πειθηνίους τοὺς ναύτας, θὰ κατέστρεφε τὸν Ὀθωμανικὸν στόλον, θὰ κατηύναζε τὰ πάθη τῶν ἀρχηγῶν καὶ θὰ ὑποχρέου αὐτοὺς νὰ παραδώσωσι τὰς ἡνίας εἰς τὴν κυβέρνησιν· ἑνὶ λόγῳ περιέμενον τὸν Κώχραν ὡς πολιτικὸν σωτῆρα. Οὐδὲ ἦσαν αἱ ἐλπίδες αὐτῶν ὁλοσχερῶς ἀβάσιμοι. Ἐὰν ὁ Κώχραν, εὑρίσκετο ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην μὲ τὰς ὑποσχεθείσας δυνάμεις, δὲν ὑπάρχει οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἤθελεν ἀντιπαραταχθῆ κατὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου καὶ ἐφοδιάσῃ τὸ Μεσολόγγιον διὰ ζωοτροφιῶν καὶ πολεμεφοδ ων. Τὸ πνεῦμα καὶ τὰ μέτα τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶχον εἰσέτι ἐξαντληθῆ, ὅθεν, πολλὰ ἠδύνατό τις νὰ περιμένῃ ἐκ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κώχραν. Πρὸς δὲ τούτοις, ἐὰν ἡ μεταξὺ Αἰγύπτου καὶ Ἑλλάδος συγκοινωνία διεκόπτετο, ὁ Ἰβαὶμ θὰ ὑπεχρεοῦτο ἢ νὰ ὑποχωρήσῃ πρὸ τῶν Ἑλλήνων, ἢ νὰ πορευθῇ εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα παραδοθῇ εἰς τὸν ἔτι ἀσπονδότερον αὐτοῦ ἐχθρόν, τὸν Σουλτάνον.

Ὁ λαὸς ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐβαυκαλίζετο μὲ ἱστορίας περὶ τῆς ἐκπληκτικῆς δυνάμεως καὶ τῆς μεγάλης ἐπιδεξιότητος τοῦ Κώχραν, —τοῦ ἰσχυροῦ τούτου καὶ πολεμικοῦ ἀνδρός, —μέχρις ὅτου ἐπίστευσεν αὐτὰς καὶ ἐθεώρει αὐτὸν *ἡμίθεον!* «Ποῦ εἶνε ὁ Κώχραν;» ἦτο ἡ κοινὴ ἐρώτησις τῆς ἡμέρας, ἡ δὲ ἀπάντησις ἐδίδετο διὰ νέων διηγήσεων περὶ τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ ἐν τῷ Ἀγγλικῷ ναυτικῷ καὶ περὶ τῆς ταχείας ἀφίξεώς του.

Ἐν τούτοις, ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἔπαυσε σχεδὸν νὰ ἐνεργῇ· καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὰ κατὰ ξηρὰν, ἐναπέθεσεν ὅλας αὐτῆς τὰς ἐλπίδας τῷ στρατηγῷ Τσούρτς, ὅσον δὲ τὰ κατὰ θάλασσαν, ἀνέμενε τὰ πάντα παρὰ τοῦ λόρδου Κώχραν.

Ὁ Ἀλέξανδρος λόρδος Κώχραν, ἦν γνωστότατος τῷ κόσμῳ· τὰ λαμπρὰ αὐτοῦ κατορθώματα καὶ ἡ ὑψηλὴ θέσις, ἣν κατεῖχεν ἐν τῷ Βρεττανικῷ στόλῳ, αἱ αἰσχραὶ καὶ ἄτιμοι αὐτοῦ πράξεις, δι' ἃς ἀπεβλήθη, καὶ τὸ πρόσωπον, ὅπερ ἀκολούθως διεδραμάτισεν εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα τῆς Μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς, εἰσὶ γνωστὰ τοῖς πᾶσιν. Ἀλλὰ περὶ τοιούτου ἐπισήμου ἀνδρὸς πάντες ζητοῦσι νὰ μάθωσι τὸ μῆκος καὶ πλάτος, καὶ τὰς διαστάσεις αὐτοῦ. Ἦτο ὑψηλὸς, τόσον ὑψηλὸς, ὥστε, μεθ' ὅλον τὸ μέγα καὶ φυσικὸν αὐτοῦ κύρτωμα, ὑπερεῖχε κατὰ τὸ ἀνάστημα πάντας τοὺς περὶ αὐτοῦ. Εἶχε μέγα ὀστεῶδες καὶ ἰσχνὸν σῶμα δεικνύον σημεῖα θαυμαστῆς δυνάμεως· πρόσωπον στενόμακρον καὶ ἀμμόχρουν ἐν ἐπαισθητῇ ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἐρυθρὰς καὶ μεγάλας αὐτοῦ παραγναθίδας· ὀφθαλμοὺς γοργοὺς καὶ ἀπαστράπτοντας, δεικνύοντας μᾶλλον πραότητα ἢ θηριωδίαν. Πρὸς δὲ τούτοις, εἶχε τρόπους λίαν εὐγενεῖς, εὐαισθησίαν ὑπερβολικὴν, καὶ δὲν ὑπῆρχεν ἄλλος φιλοστοργότερος καὶ ἑτοιμότερος, ἵνα λυπῆται ἢ θρηνῇ ἐπὶ τῇ θέᾳ τῶν δυστυχημάτων τῶν ἄλλων. Τὰ πάθη του ἦσαν ὁρμητικὰ καὶ βίαια, πλὴν ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ λογικοῦ, καὶ ἐν τοῖς σχεδίοις αὐτοῦ ὑπῆρχε παράδοξον κρᾶμα τολμης καὶ φρονήσεως. Τὰ προτερήματα αὐτοῦ ἦσαν πρωτότυπα καὶ παράδοξα, καὶ πᾶσα ἐρώτησις ἢ παρατήρησις ἐξερχομένη τῶν χειλέων αὐτοῦ ἐδείκνυεν ἄνδρα σώφρονα, καὶ εὔρυνοῦς καὶ ἐξεταστικοῦ νοῦ. Πρὸς τούτοις εἶχε ζωηροτάτην ἀγάπην πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις καὶ μεγίστην ἀδιαφορίαν πρὸς τοὺς κινδύνους.

Ἡ ἀνάμιξις τοιούτων πολυτίμων ὑλῶν ἐν τῇ χοάνῃ τῆς φύσεως· ἤθελε σχηματίσῃ ἥρωα, ἂν μὴ ἡ φύσις ἀνεμίγνυεν ἐν τῷ κράματι τούτῳ τὴν φιλαργυρίαν. Εἰς ταύτην ὀφείλεται ἡ ἀμαύρωσις τῆς ἐν τῷ Βρεττανικῷ ναυτικῷ φήμης αὐτοῦ· αὕτη ἐμάρανε τὰς ἐπὶ τοῦ μετώπου του δάφνας, ἃς ἐκέρδησεν ἐν τῇ Μεσημβρινῇ Ἀμερικῇ, καὶ χάριν ταύτης ἦλθεν εἰς Ἑλλάδα, ἐπὶ τῷ σκοπῷ μᾶλλον κέρδους ἢ παρωθούμενος ὑπὸ τοῦ γενναίου ἐνθουσιασμοῦ τοῦ ἐνδόξου ἀγῶνος. Ἐνῷ φρονοῦμεν, ὅτι οὐχὶ πρὸς κέρδη, ἀλλὰ πρὸς τὴν εὐγνωμοσύνην συμπάσης τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν ἐπιδοκιμασίαν καὶ τὸν ἔπαινον τοῦ κόσμου, πρὸς τὴν εὐγενεστάτην ταύτην ἀνταμοιβήν, ἔπρεπε ν' ἀποβλέψῃ.

Ὁ Κώχραν βεβαίως ἐδικαιοῦτο μεγάλου μισθοῦ διὰ τὰς ὑπηρεσίας του· ἀλλ' ἡ ἀπαίτησις, ὅπως ἐν ἑκατομμύριον δραχμῶν, ἀνεξαρτήτως τῶν ἐξόδων, παρακατατεθῶσιν ἐκ τοῦ δανείου πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν μισθῶν του, ἀπέδειξαν τὴν μεγάλην αὐτοῦ φιλαργυρίαν, διότι ἀπερρόφα σπουδαῖον μέρος τοῦ χρήματος, ἐξ οὗ ἡ πτωχὴ Ἑλλὰς ἤλπιζε τὴν σωτηρίαν της. Τέσσαρα καὶ ἥμισυ ἑκατομμύρια δραχμῶν ἐστάλησαν πρὸς κατασκευὴν ἐξ ἀτμοπλοίων, ἅτινα ἔπρεπε ν' ἀναχωρήσωσιν ἐκ Λονδίνου κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1825. Ἐν τούτοις οἱ μῆνες παρήρχοντο καὶ ἀλεπάλληλα δυστυχήματα συνέβαινον τοῖς Ἕλλησιν, οἵτινες περιέμενον τὸν στόλον πρὸς ἀσφάλειαν· ἀλλὰ δὲν ἤρχετο· πληροφορίαι καὶ ὑποσχέσεις διεδέχοντο ἀλλήλας, ἀλλ' οὐδὲν ἀτμόπλοιον.... Κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1827 μόνον ἕν, καὶ τοῦτο ἄθλιον, εἶχε φθάσῃ. «Τί ἔγειναν τὰ ἄλλα;» ἠρώτων ἀνυπομόνως. Οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀπαντήσῃ. «Ἄραγε θὰ ἔλθωσιν;» Οἴμοι! οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ εἴπῃ.... Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἱκανοποιεῖ τὴν ἱστορίαν. Αὕτη αὐστηρῶς θὰ ἐρωτήσῃ ἐν τῷ μέλλοντι: «Τίνα ἐπιβαρύνει ἡ φοβερὰ αὕτη εὐθύνη; Τίνι τρόπῳ τὰ ἱερὰ ταῦτα ποσὰ τοῦ δανείου, ἐξ ὧν ἡ τύχη δύο ἑκατομμυρίων χριστιανῶν ἐξηρτᾶτο κατεσπαταλήθησαν ἢ ἐξωδεύθησαν;» Εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας πρέπει νὰ δοθῇ ἀπάντησις.

Δικαίως ἡ κοινὴ γνώμη ἐπετίμησε καὶ ἐμέμφθη τοὺς ἐν Ἀγγλίᾳ Ἕλληνας ἀντιπροσώπους διὰ τὴν μωρίαν καὶ φιλοκέρδειάν των, διὰ τὴν περιωρισμένην, ἰδιοτελῆ καὶ πεπλανημένην αὐτῶν πολιτικήν· ἐν προσεχεῖ μέλλοντι ἡ πατρίς των θὰ κατηγορήσῃ αὐτούς, οὐ μόνον διὰ τὴν σπατάλην τῶν χρημάτων τοῦ ἔθνους πρὸς πραγματοποίησιν μωρῶν σχεδίων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ματαιοφροσύνην,—διότι δὲν εἶνε ἀξία τοῦ ὀνόματος τῆς ὑπερηφανίας,—ἥτις παρώτρυνεν αὐτοὺς νὰ ἐξοδεύσωσι χάριν *ἐπιδείξεως* καὶ *μεγαλείου* μεγάλα ποσὰ πρὸς ζημίαν καὶ βλάβην τῆς Ἑλλάδος· προσέτι καὶ διὰ τὴν φρικώδη κατηγορίαν τῆς κλοπῆς. Ἂς προετοιμασθῶσι λοιπὸν ν' ἀπαντήσωσιν, ὅπως δύνανται.

Ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν οὐδὲ τὴν αἰωνίαν ἐκείνην βραδύτητα καὶ τὴν τελευταίαν ἀποτυχίαν τῆν Ἀτμοπλοϊκῆς ἐκστρατείας. Οὔτε δυνάμεθα νὰ κατηγορήσωμεν διὰ τοῦτο τὰ μέλη τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἐπιτροπείας· ἔχουσιν ἀρκετὰ ν' ἀπαντήσωσιν εἰς τὰς δικαίας κατηγορίας καὶ εἰς τὴν ἀμέλειαν ἱεροῦ καθήκοντος, ὅπερ ἐκουσίως ἀνέλαβον, καὶ δι' ὃ ἦσαν ὑποχρεωμένοι ν' ἀριερώσωσιν ἑαυτοὺς ἔτι καὶ πρὸς βλάβην τῶν ἰδιαιτέρων αὐτῶν συμφερόντων, ἢ νὰ παρατιθῶσι.

Πολλοὶ εὐθύνονται ἕνεκα τῆς βραδύτητος τῶν ἀτμοπλοίων, ἀλλ' ὁ λόρδος Κώχραν εἶνε ὁ μᾶλλον ἀξιόμεμπτος. Ἐπέμενεν ἵνα ὁ μηχανικὸς Γαλλωγουεῦ,—οὐ τὸ μόνον προσὸν ἦν ὅτι ἦτο ριζοσπάστης,—διὰ συμβολαίου κατασκευάσῃ τὰς μηχανάς, καὶ ἔλαβε τὴν ὑπόσχεσιν αὐτοῦ ὅτι θὰ ὦσιν ἕτοιμαι ἐντὸς δύο μηνῶν. Δὲν ἐγίνωσκεν, ἢ δὲν ἔπρεπε νὰ γινώσκῃ, ὅτι ὁ Γαλλωγουεῦ δὲν ἠδύνατο ἐν τοσούτῳ βραχεῖ διαστήματι νὰ κατασκευάσῃ οὔτε κἂν μίαν,—διατί λοιπὸν ἐν τῷ συμβολαίῳ δὲν ἐδόσμευσεν αὐτὸν διὰ ῥήτρας ἐν περιπτώσει ἀθετήσεως τῶν συμπεφωνημένων; Ἀ, ἀγε ἠγνόει, ὅτι ὁ ἀνὴρ οὗτος εἶχεν υἱὸν ὑπηρετοῦντα τὸν Πασσὰ τῆς Αἰγύπτου ὡς ἀρχιμηχανικός;..

Ὁ λόρδος Κώχραν ἐπέμενεν ἵνα αἱ μηχαναὶ κατασκευασθῶσιν ἐπὶ νέου σχεδίου ἰδίας αὐτοῦ ἐφευρέσεως. Μάτην οἱ ὀρθοφρονοῦντες, καλοὶ καὶ θερμοὶ φίλοι τῆς Ἑλλάδος ἔλεγον αὐτῷ: «Πρὸς Θεοῦ, μὴ κάμνεις δοκιμὰς· τὰ προτερήματά σου εἰσὶ μεγάλα, ἀλλὰ δυνατὸν νὰ ἀποτύχῃς, καὶ τότε ἡ Ἑλλὰς ἀπώλετο!...» Ὁ Κώχραν ἔτι μᾶλλον ἐπέμενεν ἵνα κατασκευασθῶσι κατὰ τὸ σχέδιον αὐτοῦ, καὶ ἐπεθύμει ἵνα διανύωσι 14 μίλια τὴν ὥραν· ὀλιγώτερον δὲν ἔστεργε· τὰς παραινέσεις τῆς φρονήσεως καὶ τοὺς κρωγμοὺς τοῦ φόβου ἐξίσου περιεφρόνει. Ὅμως οἱ φόβοι ἐκεῖνοι δυστυχῶς ἐπηλήθευσαν.

Εἶπεν ἢ δὲν εἶπεν ἀκολούθως εἰς τοὺς λέγοντας αὐτῷ, ὅτι ἡ Ἑλλὰς κατεστρέφετο, ἕνεκα τῆς βραδύτητος τῶν ἀτμοπλοίων; «*δὲν πειράζει, θὰ ἔχωμεν ἔτι μεγαλητέραν ἀξίαν σώζοντες αὐτήν*»; Ἐὰν ἐν τῇ προτέρᾳ αὐτοῦ διαγωγῇ προστεθῶσι καὶ οἱ σκληροὶ οὗτοι λόγοι, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι ἦτο ἀπηλαγμένοι παντὸς ἐγκλήματος, δόλου ἢ ἀπάτης, δὲν πρέπει νὰ θεωρήσωμεν αὐτοὺς ἄφρονας, μωροὺς καὶ ἀγενεῖς;

Εἴθε αὗται νὰ ἦσαν ἄπασαι αἱ κατὰ τοῦ λόρδου Κώχραν κατηγορίαι· ἀλλὰ δυστυχῶς ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι σπουδαιότεραι. Ἐζήτησεν, ἐκτὸς τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου δραχμῶν, 85 χιλιάδας πρὸς ἀγορὰν θαλαμηγοῦ, ὅπως ὑπάγῃ εἰς Ἑλλάδα, καίτοι τὰ ἀτμόπλοια ἀπέτυχον ἕνεκα τῆς ἐπιμονῆς αὐτοῦ. Λαβὼν δὲ τὸ ποσὸν τοῦτο, ἐζήτησε 15 χιλιάδας διὰ φαγητὸν καὶ οἶνον!...

Ἄλλοι προσαπτουσιν αὐτῷ ἔτι αἰσχροτέρας κατηγορίας, ἀλλ' ἴσως προέρχωνται αὗται ἐκ κακοβουλίας ἢ φθόνου, φρονοῦμεν δέ, ὅτι δὲν εἶνε δίκαιον νὰ φέρωμεν αὐτὰς πρὸ τοῦ κόσμου, ἂν μὴ προηγουμένως πεισθῶμεν

περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῶν. Ἤδη ὁ Κώχραν εὑρίσκεται ἐν Ἑλλάδι, καὶ τὰ πάντα ἐλημονήθησαν. Ἡ θέλησίς του εἶνε νόμος, καὶ πᾶν ὅ,τι ὁλόκληρος ἡ χώρα κέκτηται, εἶνε ἰδικόν του.

Ἐν τούτοις ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐκ Ναυπλίου ἀπῆλθεν εἰς Αἴγιναν, ἔνθα ἐξηκολούθει λειτουργοῦσα κανονικῶς, δίδουσα διαταγὰς καὶ λαμβάνουσα δημόσια ἔγγραφα, μετὰ μεγίστης ἐπισημότητος.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, (1827), οἱ μὲν Τοῦρκοι εὑρίσκοντο ἐν ἀπραξίᾳ καὶ ὁλοσχερῶς ἐξηντλημένοι, οἱ δὲ Ἕλληνες οὐδὲν ἠδύναντο νὰ πράξωσι κατὰ ξηράν, διότι ἡ ψυχὴ εἶχεν ἤδη ἐγκαταλείψη τὸ σῶμα,— τὸ θησαυροφυλάκιον ἦν κενόν,—ὅθεν τὰ ὄμματα τῶν ὀρθοφρονούντων πατριωτῶν ἐστράφησαν πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐξ ἧς καὶ μόνης ἤλπιζον τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος. Τοιαύτη ἡ μελαγχολικὴ θέσις, ἐν ᾗ ὁ ἀμαθής, ἀλλ' ἐνάρετος καὶ φιλόπατρις, χωρικὸς τῆς Ἑλλάδος εὑρίσκετο ἕνεκα τῆς ἰδιοτελείας τῶν ἄνευ ἀρχῶν στρατιωτικῶν αὐτοῦ ἀρχηγῶν καὶ τῆς ἀριστοκρατίας ἡ τῶν προύχόντων.

Οὐδεμία σχεδὸν ἐλπὶς ὑπῆρχεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ ἠδύναντο νὰ ἐμποδίσωσι τοὺς Τούρκους, νὰ κυριεύσωσι καὶ πάλιν τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα. Ὁ στρατηγὸς Τσοῦρτς δὲν εἶχε τὰ ἀναγκαῖα μέσα πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου, οὔτε τὴν ἐνέργειαν καὶ ἱκανότητα, ὅπως πορισθῇ ταῦτα, οὔτε οἱ Ἕλληνες ἀρχηγοὶ τὰς ἀπαιτουμένας γνώσεις.

Ἀλλ' εἶνε ἀληθὲς νῦν, ὡς ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅτι ἡ μόνη ἀσφάλεια τῆς Ἑλλάδος ἔγκειται ἐν τοῖς ξυλίνοις τείχεσιν. Ἐὰν ἡ Ἑλλὰς ἠδύνατο ἅπαξ ν' ἀποκτήσῃ ναυτικὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ τῶν Τούρκων, τὰ πάντα θὰ ἔβαινον καλῶς, διότι ἐν τῇ παρούσῃ καταστάσει τῆς Τουρκίας ἀποκαθίσταται σχεδὸν ἀδύνατον, ἵνα ὁ Σουλτάνος πέμψῃ στρατὸν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἑλλάδα· οἱ δὲ Πασσάδες δὲν θὰ ἐπέτρεπον νὰ διέλθῃ διὰ τῆς χώρας αὐτῶν χωρὶς νὰ παρεμβάλωσι μυρία προσκόμματα· πρὸς δὲ τούτοις, θὰ ἦτο λίαν δύσκολος ἡ διατήρησις τῆς συγκοινωνίας καὶ ἡ μεταφορὰ ζωοτροφιῶν καὶ πολεμοφοδίων διὰ μέσου τοιαύτης τραχείας χώρας. Ταῦτα πάντα μόνον διὰ τοῦ στόλου ἠδύναντο ἀσφαλῶς νὰ μετακομισθῶσιν.

Ὁ Ἰβραὶμ περιέμενε τὰ πάντα ἐξ Αἰγύπτου, ὅθεν, ἐὰν ἡ θάλασσα ἦτο εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων, θὰ ὑπεχρεοῦτο νὰ ἐκκενώσῃ τὴν χώραν μετὰ τρεῖς μῆνας. Τὸ πᾶν λοιπὸν ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς ἐν τῇ θαλάσσῃ ὑπεροχῆς τῶν Ἑλλήνων· ὡς ἐκ τούτου, οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων ἦσαν ἐστραμμένοι πρὸς τὸν Κώχραν... Ἐν τούτοις, καὶ κατὰ ξηρὰν προσπάθειαι αὐτοῦ πρὸ τῶν Ἀθηνῶν ἀπέτυχον οἰκτρῶς, καὶ ἀφοῦ ἐξώδευσε τὰ ὀλίγα χρήματα, τὰ εἰς αὐτὸν δοθέντα παρὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐπιτροπείας, εὑρέθη ἄνευ μέσων, ὅπως προπαρασκευάσῃ τὸν στόλον.

Κατὰ τὸν Ἰούνιον ὅμως, ἐπιβαίνων τοῦ πολεμικοῦ «Ἑλλάδος», ἀνεχώρησεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ «Σωτῆρος», τοῦ ὑπὸ τοῦ Μιαούλη διευθυνομένου βρικίου, καὶ ἄλλων. Ἡ μικρὰ αὕτη μοῖρα ἀπετελεῖτο ἐκ 16 πλοίων.

Τὸ μέγα σχέδιον τοῦ Κώχραν, ἦν ἡ παντελὴς καταστροφὴ ὁλοκλήρου τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου, τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εὑρισκομένου καὶ προετοιμαζομένου νὰ μεταφέρῃ πολλὰς ζωοτροφίας, πολεμοφόδια καὶ ἐπικουρίας εἰς τὸν Ἰβραὶμ Πασσᾶν.

Ὁ Κώχραν, ἅμα ἀφίκετο εἰς Ἀλεξάνδρειαν, διέταξε δύο τῶν πλοίων νὰ εἰσέλθωσιν ἀμέσως ἐντὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ λιμένος, ἐν ᾧ εὑρίσκετο ὁ Αἰγυπτιακὸς στόλος, καὶ θέσωσι πῦρ. Ἀλλ' ἡ ἐκπλήρωσις τῆς διαταγῆς ταύτης ἦν βέβαιος θάνατος· διότι, ἂν διήρχοντο τὰ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ λιμένι εὑρισκόμενα πλοῖα καὶ ἐγκατέλειπον αὐτὰ ὄπισθεν, τίνι τρόπῳ θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπιστρέψωσιν ἔπειτα διὰ τῶν πλοιαρίων των; Οὐδεὶς τῶν πλοιάρχων εἶχε τοιαύτην αὐταπαρνησίαν, ἵνα θυσιάσῃ ἑαυτὸν *δωρεάν* ὅθεν, μόλις εἰσελθόντες εἰς τὸν ἐξωτερικὸν λιμένα, εὗρον μέγα πολεμικὸν βρίκιον, πρὸς ὃ ἀμέσως προσεκόλλησαν τὰ *μπουρλότα*, ἔθεσαν πῦρ, καὶ κατέκαυσαν αὐτό.

Ἀμέσως ὅμως 25 Αἰγυπτιακὰ πολεμικὰ ἐξῆλθον τοῦ λιμένος, καὶ ὁ Κώχραν ὑπεχρεώθη ν' ἀποσυρθῇ.

Ἐκ τῆς ἀποτυχίας ταύτης φαίνεται ὅτι ὁ εὐγενὴς λόρδος ἔλαβε πληρεστάτην γνῶσιν τοῦ χαρακτῆρος τῶν Ὑδραίων ναυτῶν καὶ τῶν δυσχερειῶν τῆς θέσεως αὐτοῦ, καὶ ἕνεκα τούτου παρητήθη ἀλλοκότων τινῶν καὶ μωρῶν σχεδίων, καὶ ἐπαύσατο ποιῶν λόγον, ὡς πρότερον, περὶ τῶν ἐν Σμύρνῃ καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ λεηλασιῶν του· καὶ τέλος ἔγραψε πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ὅτι ἡ μόνη σωτηρία τῆς Ἑλλάδος ἐνέκειτο ἐν ταῖς ἐνεργείαις τῶν πυροπλικῶν ἢ ἐν τῷ ἀποκλεισμῷ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ στόλου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διὰ καταβυθίσεως παλαιῶν πλοίων πεπληρωμένων λίθοις εἰς τὴν στενὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος.

Μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου ἐπάνοδον ὁ Κώχραν ἤρξατο διαπλέων τὰ ὕδατα τοῦ Μεσολογγίου, ἔνθα προτέβαλε δύο Ὀθωμανικὰ πολεμικὰ πλοῖα, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Οἱ ναῦται του ἔδειξαν τοιαύτην διαγωγήν, ἣν ἕκαστος λογικὸς ἄνθρωπος ἠδύνατο εὐκόλως νὰ μαντεύσῃ· οὗτοι οὐ μόνον οὐδεμίαν προσοχὴν ἔδιδον εἰς τὰς διαταγάς του, ἀλλὰ καὶ ἐγκατέλειπον τὰς θέσεις των. Ὁ Κώχραν οὐδέποτε προσεπάθησε νὰ ἐπιβάλῃ αὐτοῖς πειθαρχίαν, ἦσαν δὲ τόσον ἄτακτοι, ὅσον καὶ ἐντὸς τῶν ἐμπορικῶν αὐτῶν πλοίων· τότε μόνον ὁ Κώχραν ἐπείσθη περὶ τοῦ μεγάλου λάθους, ὅπερ διεπράξατο, ὅταν εἶδε τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς ἀταξίας!

Ἡμέραν τινὰ συνήντησε μοῖραν Ὀθωμανικῶν πλοίων συνοδευομένην ὑπὸ μιᾶς κορβέττας, ἑνὸς βρικίου, καὶ δύο μικροτέρων πολεμικῶν, καὶ διευθυνομένην εἰς Νεόκαστρον Κατεδίωξεν αὐτὴν καὶ προσεπάθησεν, ἵνα τὴν ὑποχρεώσῃ νὰ παραδοθῇ ἄνευ ἀντιστάσεως. Ἀλλ' οἱ Ὀθωμανοὶ κατ' οὐδένα τρόπον ἠθέλησαν νὰ ὑποχωρήσωσι· τότε ἡ μὲν «Ἑλλὰς» ἤρξατο προσβάλλουσα τὴν κορβέτταν, ὁ δὲ «Σωτὴρ» νὰ ἐπιτίθηται κατὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ βρικίου. Ἡ κορβέττα ἦν λαμπρὸν πλοῖον 28 ὁρειχαλκίνων τηλεβόλων, καὶ ἐπολέμησεν ἡρωικῶς κατὰ τῆς «Ἑλλάδος» πλέον τῶν τεσσαράκοντα λεπτῶν, παρεδοθη δέ, ἀφοῦ ἀπώλεσε 56 ἄνδρας καὶ κατεστράφησαν ὁλοσχερῶς τὰ ἱστία καὶ ἡ ἐξάρτησις αὐτῆς. Ὁ Κώχραν προσεπάθησε νὰ σώσῃ τὸ σκάφος, ὡς ἐκ τούτου προῆλθεν ἡ μακρὰ ἀντίστασις. Τὸ Ὀθωμανικὸν βρίκιον συνελήφθη εὐκολώτερον. Ἀμφότερα μετεφέρθησαν εἰς Πόρον καὶ τὰ πληρώματα αὐτῶν ἐλευθερωθέντα ἐστάλησαν εἰς Μικρὰν Ἀσίαν.

Ἀκολούθως ὁ πλοίαρχος Ἄστιγγς μὲ τὴν ἀτμήρη αὐτοῦ κορβέτταν «Ἐπιμονήν», συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Θωμᾶ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ βρικίῳ «Σωτῆρι» καὶ μέ τινας κανονοφόρους, διῆλθε τὰ ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ κόλπου τῆς Κορίνθου φρούρια, ἀψηφῶν τὸ ἐξ αὐτῶν ἐκπεμπόμενον δυνατὸν πῦρ, καὶ διηυθύνθη εἰς Σάλωνα. Ἐν τῷ κόλπῳ ἐκείνῳ ὁ Ἄστιγγς εὗρε βρίκιον δεκατεσσάρων τηλεβόλων, τρεῖς σκούνας, δύο μεταφορικὰ ὡπλισμένα, καὶ δύο μπώβους. Τότε εἰσῆλθε μὲ τὴν ἀτμήρη αὐτοῦ κορβέτταν καὶ ἤρξατο ἐκσφενδονίζων μυδράλλια καὶ σφαίρας ὁριζοντίως μετὰ μεγίστης ταχύτητος. Μετὰ δέκα λεπτὰ τὸ Ὀθωμανικὸν βρίκιον καὶ μία σκοῦνα ἤρξαντο νὰ ἐκπέμπωσι φλόγας μέχρις οὐρανοῦ, σύναμα δὲ ἑνὸς τῶν μεταφορικῶν ἡ μὲν πρύμνη ἐβυθίσθη ἐντὸς τῆς θαλάσσης, ἡ δὲ πρῶρα ἐκαίετο, τοῦ ἑτέρου μεταφορικοῦ ἐγκαταλειφθέντος ὁλοσχερῶς. Μετ' ὀλίγον ἐλθόντος τοῦ «Σωτῆρος», συνεπλήρωσε τὴν καταστροφὴν πάντων τῶν ἄλλων Ὀθωμανικῶν πλοίων.

Τὸ ἡρωικὸν τοῦτο καὶ καλῶς διεξαχθὲν κατόρθωμα ἀπέδειξε πόσον ὠφέλιμα ἠδύναντο νὰ ὦσι τὰ ἀτμήρη πλοῖα, καὶ πρὸ πάντων ἐὰν ἦσαν ὡπλισμένα κατὰ τὸ σύστημα τοῦ πλοιάρχου Ἄστιγγς.

Ἀλλὰ τοῦτο ἦν μόνον πᾶν ὅ,τι κατωρθώθη. Ὁ Κώχραν μὲ τὰς μικρὰς αὐτοῦ δυνάμεις δὲν ἠδύνατο νὰ ἀντιστῇ κατὰ τῶν μεγάλων στόλων τῆς τε Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας. Ὁ τελευταῖος μάλιστα ἔφερεν οὐκ ὀλίγα πολεμεφόδια καὶ ζωοτροφίας εἰς τὸν Ἰβραίμ. Ἐν τούτοις πᾶσα ἐλπὶς περὶ τῆς ἐλεύσεως τῶν ἄλλων πλοίων ἐξ Ἀγγλίας, δι' ἃ ἡ Ἑλλὰς τοσοῦτον ἀκριβᾶ ἐπλήρωσεν, ἐξέλιπεν. Ὁ Κώχραν, ἡ τελευταία ἐλπὶς τῶν Ἑλλήνων, ἐπὶ πολλοὺς μῆνας διαμένων ἐν Ἑλλάδι, οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ πράξῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ· καὶ τὸ προσφιλὲς ὄνειρον τοῦ πατριώτου, τοῦ φιλανθρώπου καὶ τοῦ φιλέλληνος, ἤρξατο διαλυόμενον βαθμηδόν, ὡς καπνός.

(Ἕπεται συνέχεια)

Γ. Δ. Κ.

ΤΟ ΜΙΚΡΟΒΙΟΝ

ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΒΑΚΕΡΜΑΝΝ

(Διήγημα τοῦ μέλλοντος)

(Τέλος)

Οὐδεμία πλέον ἐπετρέπετο ἀμφιβολία. Ἡ κυρία Βάκερμανν, μ' ὅλας τὰς ἐπισήμους συστάσεις τοῦ συζύγου της, ἑτοίμησε νὰ

εἰσδύσῃ εἰς τὸ φοβερὸν ἄσυλον, καὶ ν' ἀνατρέψῃ τὸ φιαλίδιον τοῦ *Morti-fulgurans*.

Τώρα πρέπει νὰ προλάβωμεν μεγαλήτερα δυστυχήματα. Τὸ φοβερὸν μικρόβιον ἐδράξατο τοῦ σώματος τῆς κυρίας Βάκερμανν· νῦν δὲ ἡ λοιμώδης νόσος θέλει μεταδοθῆ ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν. Αὐτὸς ὁ Βάκερμανν, οὐδὲν ἐφοβεῖτο· ἦτο καλῶς προφυλαγμένος δι' ἐγκεντρίσεων, ὅπως μὴ προσβληθῇ, ἀλλ' οἱ ἄλλοι, οἱ ἄλλοι!...

Ἔφριττε δὲ ὁ Βάκερμανν ἀναλογιζόμενος ὅτι ὁ Ροτμπάϊν, ἡ Τερέζα, οἱ γείτονες, θὰ ἔπιπτον θύματα τοῦ *Morti-fulgurans*. Πιθανῶς δὲ νὰ ἐπεξετείνετο..... Ὁ νοῦς τοῦ Βάκερμανν δὲν ἐτόλμα νὰ σκεφθῇ τὴν τρομερὰν ταύτην ὑπόθεσιν. Εἰσῆλθε κατεσπευσμένως εἰς τὸ οἰκημά του, καὶ ἤρξατο ἀπολυμαίνων πᾶσαν τὴν οἰκίαν! Ἀλλὰ πρὸς τί; Οἴμοι!

Περὶ τὴν δεκάτην, ἡ Τερέζα κατελήφθη ὑπὸ σφοδροῦ πονοκεφάλου, ὃν διεδέχθησαν ῥῖγος καὶ σπασμοί. Μετὰ δύο ὥρας τόσον γιγαντιαίως ηὔξησεν ἡ νόσος, ὥστε ἡ δυστυχὴς Τερέζα ἐξέπνεεν.

Ὁ Βάκερμανν ἐθεᾶτο περίλυπος τὴν ἀγωνίαν αὐτῆς. Βεβαίως, εἶναι τὸ *Morti-fulgurans*. Οὐδεμία ἐπιτρέπεται ἀμφιβολία, πάντα τὰ προλεχθέντα συμπτώματα παρουσιάζονται. Οὐδὲν λείπει. Οἷα ζωτικότης ἐνυπάρχει ἐν τῷ μικροβίῳ τούτῳ! Μ' ὅλην δὲ τὴν ἀγωνίαν αὐτοῦ, ὁ Βάκερμμανν ἐθαύμαζε, μεθ' ὑπερηφανίας καλλιτέχνου, τὴν θριαμβευτικὴν πορείαν τοῦ μικροβίου του. Ἅμα ὡς εἰσδύσῃ, θριαμβεύει εἰς τρεῖς ὥρας, τὸ πᾶν τετέλεσται. Ἐν πρώτοις τὸ νευρικὸν σύστημα, εἶτα ἡ ἀναπνοή, εἶτα ἡ θερμοκρασία, εἶτα ἡ καρδία. Εἶναι μεθοδικόν, ἀκριβές, ἀδυσώπητον. Οὔτε ἡ κινίνη, οὔτε ἡ μορφίνη ἰσχύουσι κατ' αὐτοῦ. Τὸ *Morti-fulgurans* εἶνε σθεναρὸν καὶ ἀκαταμάχητον, πάντα δὲ τὰ φάρμακα τῶν ἰατρῶν δὲν θὰ τὸ καταστρέψωσι.

Τί νὰ γείνῃ τώρα; Νὰ σταματήσῃ τὴν διάδοσιν τοῦ κακοῦ; Ἀδύνατον. Νὰ τὸ ἀφήσῃ νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν θριαμβευτικὴν πορείαν του; Ἀλλὰ τοῦτο καταντᾷ ἀναισθησία, θηριωδία! Ὁ Βάκερμανν γνωρίζει ὅτι οὐδὲν ἰσχύει, ὅπως ἐκμηδενίσῃ τὴν ἐπιῤῥοὴν τοῦ *Morti-fulgurans*. Εἶνε ἀληθὲς μικρόβιον, οὐτινος ἡ δύναμις δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸ ἠλεκτρικὸν φῶς ἀπέναντι τοῦ φωτὸς τῆς λυχνίας... Ἔστω! ὁ κύβος ἐρρίφθη!

Τὸ *Morti-fulgurans* θὰ διαδοθῇ ἀνὰ τὸν κόσμον! Ἕως τὸ ἑσπέρας, εἶχον συμβῇ ἑπτὰ θάνατοι ἐν τῇ πόλει. Ὁ βοηθὸς τοῦ φαρμακοποιοῦ ἀπέθανεν εἰς τὰς τρεῖς· ὁ Ροτμπάϊν εἰς τὰς τέσσαρας, δύο πελάται τοῦ φαρμακείου εἰς τὰς πέντε, τὴν ἕκτην ἀπέθανον τέσσαρες πελάται τοῦ Ροτμπάϊν, πέντε πελάται τοῦ φαρμακείου, καὶ αἱ τέσσαρες γειτόνισσαι, εἰς ἃς τὴν πρωΐαν ἡ Τερέζα ἀνεκοίνωσε τὴν εἴδησιν. Ἡ ἐπιτόπιος ἐφημερὶς ἐδημοσίευσε τὰ ἑξῆς περὶ τῆς ἐμφανίσεως τῆς κεραυνοβόλου ἐπιδημίας.

«Μετὰ λύπης πληροφοροῦμεν τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν. ὅτι ἀσθένειά τις, ἐξ Ἀνατολῆς προερχομένη, ἐνέσκηψεν ἐν τῇ ἐργατικῇ ἡμῶν πόλει. Καθ' ἣν ὥραν ἐκδίδεται τὸ φύλλον ἡμῶν, ἀνεγράφησαν ἤδη 17 θάνατοι, κατὰ δὲ τὰς ἰδιαιτέρας ἡμῶν πληροφορίας, πολλοὶ ἀσθενοῦσιν εἰς τὰ διάφορα τμήματα τῆς πόλεως. Ἡ νόσος ἀνεφάνη αἰφνιδίως. Ἐπιφέρει τὸν θάνατον εἴς τινας ὥρας, αἱ δὲ προσπάθειαι τῆς θεραπευτικῆς οὐδὲν ἐπ' αὐτῆς ἰσχύουσι. Πιθανῶς πρόκειται περὶ μικροβίου ἀγνώστου ἔτι· ἀλλὰ κατὰ τοὺς εἰδήμονας ἡ νόσος αὕτη εἶναι ἡ *κουσμὶ-κουσμί*, εἶδος μολυσματικοῦ λοιμοῦ ἐδρεύοντος ἐν Δαχομέῃ. Πολλὰ θρυλοῦνται περὶ τῆς εἰσβολῆς τοῦ κουσμὶ-κουσμὶ ἐν Βρούνβαλ. Ἡ μεταξὺ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς συγκοινωνία ἐξηγεῖ κατά τι τὴν διάδοσιν αὐτῆς. Ἀλλὰ διατί δὲν εἰσέδυσεν εἰς τὰς διαμέσους χώρας; Ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τούτου ἐναπόκειται εἰς τοὺς ἰατρούς....

Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ, πρόκειται περὶ φοβερᾶς νόσου. Ἐλπίζομεν ὅτι ἡ ἐπιστήμη καὶ οἱ ἰατροί μας θὰ τὴν καταπολεμήσωσι, συνιστῶμεν δὲ εἰς τοὺς κατοίκους νὰ μὴ καταλαμβάνωνται ὑπὸ πανικοῦ.»

Ὁ καθηγητὴς Βάκερμανν κατελήφθη ὑπὸ βαθείας ἀπελπισίας. Βεβαίως ὁ θάνατος τῆς συζύγου του τὸν κατελύπησεν. Ἀλλ' ἡ κυρία Βάκερμανν ἦτο θυνητή, καὶ ἡ παρήγορία δὲν ἤργησε νὰ ἐπέλθῃ. Τὸ φοβερὸν ἦτο ἡ ἐπέκτασις τῆς ἐπιδημίας.

Προσεπάθει νὰ σκεφθῇ, ἀλλ' αἱ ἰδέαι ἐστροβιλίζον ἐν τῇ κεφαλῇ του. Τί νὰ κάμῃ, ἀφοῦ τὸ *Morti-fulgurans* εἶνε ἀκατανίκητον; Συνήθως εἰς τὰς ἐπιδημίας δὲν ἀποθνήσκουσι πάντες οἱ προσβαλλόμενοι· τινὰς μὲν τούτων θεραπεύουσιν οἱ ἰατροί, ἄλλοι δὲ κατορθόνουσι νὰ μὴ μολυνθῶσι. Τέλος ἡ νόσος παύει, τὸ δὲ μικρόβιον ἐξασθενεῖ εἰς βαθμὸν ἀκίνδυνον. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ παρόντος, τὸ *Morti-fulgurans* δὲν ἐξασθενεῖ. Τοὐναντίον ἐνδυναμοῦται διασπειρόμενον ἐν τῷ κόσμῳ· γίνεται ἰσχυρότατον καὶ εὐρωστότατον ἀντὶ νὰ ἐξασθενήσῃ. Τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὀπισθοδρομοῦν πρὸ αὐτοῦ, θὰ ἐξαφανισθῇ κατ' ἀνάγκην!

Τρομερά, ἀνήκουστος πάλη συνήπτετο ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Βάκερμανν. Οὐδέποτε ἴσως θνητὸς ἠσθάνθη βαρύνουσαν ἐπ' αὐτοῦ τόσῳ βαρεῖαν καὶ καταπληκτικὴν εὐθύνην. Ἐὰν τοὐλάχιστον ἡ ὁμολογία του κατέπαυε τὸ κακόν!... Ἀλλ' ὄχι, πᾶσα ὁμολογία εἶνε ἀνωφελής! Καὶ ἐὰν σιωπήσῃ καὶ ἐὰν ὁμιλήσῃ, ἡ ἐπιδημία θ' ἀκολουθήσῃ τὸν ροῦν αὐτῆς. Τότε, διατὶ νὰ ὁμιλήσῃ; Μάλιστα, διατί; Ἐὰν ἡ ἐξομολόγησίς του ἠδύνατο νὰ σώσῃ ἔστω καὶ ἕνα ἀσθενῆ, βεβαίως! Ἀλλ' αὕτη δὲν θὰ ἐχρησίμευεν ἢ νὰ καταστήσῃ ἐσαεὶ κατηραμένον τὸ ὄνομα τοῦ Βάκερμανν παρὰ ταῖς μελλούσαις γενεαῖς... Καὶ ὁ Βάκερμανν ὑπεμειδία πικρῶς, σκεπτόμενος ὅτι χάρις εἰς αὐτόν, δὲν θὰ ὑπάρξῃ μέλλουσα γενεά!

Ὅτι ἄλλως τε αἰτία τοῦ κακοῦ ἦτο τὸ *Morti-fulgurans*, ἦτο βέβαιον. Ὁ Ροτμπάϊν δὲν ἐδίστασε ν' ἀποφανθῇ ἀμέσως ὅτι ἦτο τὸ κουσμὶ-κουσμί. Μήπως ὁ Ροτμπάϊν εἶχεν ἄδικον. Ὡς οἱ ἄλλοι ἰατροί, οὕτω καὶ αὐτὸς ἀπέδωκεν εἰς τὴν ἐπιδημίαν τὸ ὄνομα Κουσμὶ-κουσμί! Ἡ ἀπόφασίς των λοιπὸν εἶνε ἀμετάκλητος, ὥστε ἐὰν ὁμιλήσω, δὲν θὰ σώσω κανένα... Δὲν θὰ ὁμιλήσω λοιπόν!... δὲν θὰ ὁμιλήσω!...

Μ' ὅλας ὅμως τὰς σκέψεις ταύτας, ὑπερίσχυσεν ἡ φωνὴ τῆς συνειδήσεως. «Βάκερμανν, τῷ ἔλεγεν ἡ φωνή, ψεύδεσαι. Γνωρίζεις καλῶς, ὅτι αἰτία τοῦ θανάτου τῆς συζύγου σου εἶνε τὸ *Morti-fulgurans*, ὅτι δὲν ὑπάρχει κουσμὶ-κουσμί, καὶ ὅτι μόνη αἰτία τῆς φοβερᾶς ἐπιδημίας, τῆς ἀπειλούσης τὴν ἐξολόθρευσιν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, εἶσαι σύ. Ἐὰν θέλῃς νὰ ἐλαφρύνῃς τὴν ἀπάνθρωπον σκληρότητά σου, πρέπει νὰ ὁμολογήσῃς τὰ πάντα. Βάκερμανν, ἔσο τίμιος, διότι ἐὰν σιωπήσῃς, θὰ ἦσαι ὁ φοβερώτερος κακοῦργος ἐξ ὅσων ἔπλασσεν ἡ γῆ».

Ἐξῆλθεν. Εἶχε λάβῃ ἡρωικήν τινα ἀπόφασιν.

Ἤθελησε νὰ πίῃ τὸ ποτήριον μέχρι τρυγός. Εἶχεν ἐχθρόν τινα, ἐχθρὸν θανάσιμον, τὸν καθηγητὴν Οὔγον Κρανκβεῖν, ἀντιπαλόν του ἐν τοῖς μικροβίοις, μικρόν, φαλακρόν, οὐτινος ἡ μορφὴ ὡμοίαζε πρὸς τὴν τῆς ἰκτῖδος, φθονερὸν καὶ σοφώτατον. Εἰς τὸν Κρανκβεῖν λοιπὸν ἀπεφάσισε ν' ἀνακοινώσῃ τὸ ἔγκλημά του.

Ὁ Κρανκβεῖν ἔζη μόνος, ἐν τινι ἀπομεμονωμένῃ κωμοπόλει. Ἤνοιξεν ὁ ἴδιος τὴν θύραν, ἀλλ' ὠπισθοχώρησε πτοηθεὶς πρὸ τῆς τεταραγμένης μορφῆς τοῦ συναδέλφου του.

— Ἐν ὀνόματι τοῦ οὐρανοῦ, εἶσαι σύ;

— Ἐγώ, ἐφώναζεν ὁ Βάκερμανν· ἡ σύζυγός μου ἀπέθανε σήμερον τὸ πρωί!

— Τὸ γνωρίζω, ἀπήντησεν ὁ Κρανκβεῖν ὑψῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἡ δυστυχὴς ἔπεσεν ἐκ τῶν πρώτων θυμάτων τῆς κουσμὶ-κουσμί.

— Μὴ ἀναφέρετε περὶ τῆς κουσμὶ-κουσμί! ἀνέκραξεν ὁ Βάκερμανν. Ἡ κουσμὶ-κουσμὶ δὲν ὑπάρχει! Δὲν εἶνε ἡ τὸ *Bacillus Morti-fulgurans*!

— Πῶς! πῶς! — ἐσκέφθη ὁ Κρανκβεῖν μετά τινος δισταγμοῦ,—ὁ δυστυχὴς ἀπώλεσε τὰς φρένας! Ἴδωμεν, ἀγαπητὲ συνάδελφε, εἶπε μετὰ πραότητος ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Βάκερμανν, γνωρίζω τὴν τρομερὰν ταύτην ἱστορίαν. Ἡ κυρία Βάκερμανν εἶχεν ἀγοράσῃ Ἀνατολικοὺς τάπητας προελθόντας κατ' εὐθεῖαν ἐκ Δαχομέης· ἰδοὺ ἡ αἰτία τῆς διαδόσεως τῆς ἐπιδημίας.

— Καὶ ἐγὼ σᾶς λέγω, ὅτι δὲν ὑπάρχει κουσμὶ-κουσμί! ἀνταπήντησεν ὁ Βάκερμανν. Δύναται τὸ κουσμὶ-κουσμὶ νὰ φωνεύσῃ ἐν διαστήματι τριῶν ὡρῶν ἄνθρωπον εὔρωστον καὶ ὑγιᾶ; Δύναται νὰ πλήττῃ τόσον ἀνηλεῶς; Ἀνθίσταται εἰς τὴν κινίνην καὶ τὰ ψυχρὰ λουτρά; Οὐχί, χιλιάκις οὐχί! τὸ φονεῦσαν τὴν Ἰωσηφίναν μου, εἶνε τὸ μικρόβιόν μου, τὸ *Morti-fulgurans*.

Ὁ Κρανκβεῖν ὑπεμειδίασεν.

— Ἀγαπητὲ Βάκερμανν, ἡ λύπη διετάραξε τὸ λογικόν σας· τὸ *Morti-fulgurans* εἶνε ἀπαύγασμα τῆς νοσούσης φαντασίας σας, ἡ δὲ κατάστασις εἶνε σοβαρωτάτη, ὅπως συζητῶμεν τοιαύτας ἀπιθάνους ὑποθέσεις.

— Ὑποθέσεις! ἐβρυχήθη ὁ Βάκερμανν. Ὑποθέσεις! Ἐσκέφθητε τί εἴπατε; Τὸ *Morti-fulgurans* ὑπάρχει. Τὸ ἐδημιούργησα, τὸ ἔπλασσα ἐκ τοῦ μηδενός. Τὸ κατεσκεύασα, οὕτως εἰπεῖν, ἀπρόσβλητον, ἀκα-

ταμάχητον, ἀψηφοῦν τὴν ἰατρικὴν καὶ τοὺς ἰατρούς. Τὸ συντηρῶ εἰς τὰ φιαλίδια μου: ἐδηλητηρίασα δι' αὐτοῦ τὴν κυρίαν Βάκερμανν, τὸν Ροτμπάϊν, τὴν Τερέζαν, καὶ πεντακοσίους ἄλλους. Καὶ ἔπειτα ὁμιλεῖτε περὶ ὑποθέσεων!

— Ἡσυχάσατε, σᾶς παρακαλῶ, ἀγαπητέ μου συνάδελφε. Περιμείνατε ἕως αὔριον τὸ πρωί, ἐὰν ζῶμεν, ὅτε καὶ θὰ σᾶς ἐπισκεφθῶ, ἵνα σᾶς πείσω, ὅτι δὲν εἶσθε ἐντελῶς καλά.

— Ἀλλὰ δὲν βλέπετε, ὅτι δὲν δύναται νὰ μὲ προσβάλῃ τὸ *Morti-fulgurans*;

Δὲν εἶχεν ἀποτελειώσιν τὴν φράσιν, ὅτε αἰφνιδία λάμψις διῆλθε τοῦ νοῦ αὐτοῦ, λάμψις θαμβοῦσα, ἰδέα ὑψηλή, μεγαλοπρεπής, φωτίσασα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ.

— Εὗρον! Εὗρον! ἀνέκραξε.

Καὶ χωρὶς νὰ χαιρετήσῃ τὸν ἐμβρόντητον Κρανκβέϊν, ὥρμησεν ἄνευ πίλου εἰς τὴν ὁδόν.

— Τί ἀμκρτία!... ἐσκέφθη ὁ Κρανκβέϊν, νὰ τρελλαθῇ ὁ δυστυχής! Βεβαίως δὲν ἀπώλεσεν ἐντελῶς τὰς φρένας, ἀλλ' ἤδη εἶνε ἀληθῶς παράφρων.

Μετὰ ταῦτα ὁ Κρανκβέϊν κατεκλίθη. Καὶ αὐτὸς εἶχε λάβῃ πάσας τὰς ἀπαιτουμένας προφυλάξεις κατὰ πασῶν τῶν ἐπιδημιῶν, καὶ δὲν ἐφοβεῖτο τὸ κουσμί-κουσμί. Ὀλίγον ἐνδιέφερεν αὐτῷ ἡ τύχη τῶν συμπολιτῶν του. Καθ' ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὸ *Morti-fulgurans*, δέν το ἐπίστευεν.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός, ἀνὰ τὰς ἐρήμους ὁδοὺς τοῦ Βρούνβαλ, ἀνήρ τις ἔβαινε ταχαίως, μὲ τὴν κόμην ἄτακτον, ὁμιλῶν μεγαλοφώνως καὶ χειρονομῶν, οὐδόλως προσέχων εἰς τὴν καταπίπτουσαν χιόνα, καὶ τὸν πυκνὸν καὶ ψυχρὸν βόρβορον τὸν καλύπτοντα τὸ πεζοδρόμιον.

— Εὗρον! εὗρον! ἐπανελάμβανεν ὁ Βάκερμανν. Τὸ *Morti-fulgurans* ἐκαλλιεργήθη διὰ τοῦ ἀρνητικοῦ ἠλεκτρισμοῦ· ὁ θετικὸς ἠλεκτρισμὸς θὰ τὸ φονεύῃ ἀμέσως. Εἶνε ἐπιβλαβές, ἀπολύτως ἐπιβλαβές, τόσον δὲ βεβαία εἶνε ἡ δύναμις αὐτοῦ, ὅσον ὅτι δύο καὶ δύο κάμνουν τέσσαρα. Ἀλλὰ διὰ τοῦ θετικοῦ ἠλεκτρισμοῦ θὰ καταστραφῇ, θὰ μηδενισθῇ, θὰ ματαιωθῇ ἀμέσως, θὰ καταστῇ ἀβλαβές, ὡς ἦτο πρὶν ἐξαγάγω αὐτὸ ἐκ τοῦ ταγγοῦ βουτύρου. Τί λέγω; ἔτι πλέον ἀβλαβές. Καὶ θὰ ζῶσιν οἱ ἄνθρωποι ἀφόβως. Διὰ τοῦ θετικοῦ ἠλεκτρισμοῦ, καὶ ὁ κόσμος θὰ σωθῇ, καὶ ἡ ἀνθρωπότης δὲν θὰ ἐξαφανισθῇ, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Βάκερμανν θὰ ἐγκωμιάζηται εὐγνωμόνως παρὰ τῶν μελλουσῶν γενεῶν, διότι θὰ ὑπόρξωσι μέλλουσαι γενεαί! Ἐμπρός, Βάκερμανν, ἐμπρός! Ἐπραξες τὸ κακόν, ἀλλὰ δύνασαι νὰ το ἐπανορθώσῃς, σὺ μόνος μάλιστα. Πρὸς καταστροφὴν τοῦ *Morti-fulgurans* οὐδεὶς ἄλλος δύναται νὰ πράξῃ ὅ,τι ὁ δημιουργήσας αὐτό.

Ἐν τούτοις ἡ ἐπιδημία διεδίδετο γιγαντιαίοις βήμασιν. Ἐν πρώτοις ἐξεράγη παντα-χοῦ τῆς πόλεως Βρούνβαλ. Πᾶς οἶκος εἶχεν ἕνα τοὐλάχιστον ἀσθενῆ, ἐπικινδύνως ἀσθενῆ. Οὐδὲν ἰατρικὸν ἠμπόδιζε τὴν πορείαν τῆς μάστιγος. Ὁ φόβος ἦτο παγκόσμιος. Δὲν ἐτόλμα πλέον νὰ ἐξέλθῃ τις. Ἡ κυβέρνησις, προβλεπτικὴ πάντοτε, ἔχεεν ἀνὰ τὴν πόλιν χειμάρρους φανικοῦ ὀξέος, δι' ἀτμαντλιῶν. Αἱ τηλεγραφικῶς ἀναγγελλομέναι εἰδήσεις ἦσαν σοβαρώταται. Τὴν πρωΐαν τῆς 23 Δεκεμβρίου, ἐγένοντο ἐν Βερολίνῳ δέκα θανατηφόρα κρούσματα. Ταξειδιώτης, ἀναχωρήσας ἐκ Βρούνβαλ καὶ ἐπιβαίνων βαγονίου τρίτης θέσεως, ἐμόλυνε τοὺς συνταξειδιώτας του, ἑπτὰ τὸν ἀριθμόν, ἀποθανόντας, καὶ μεταδόσαντας τὴν φοβερὰν ἐπιδημίαν.

Ἡ ταχύτης, μεθ' ἧς ἀνεπτύσσετο τὸ κατηραμένον τοῦτο μικρόβιον, ἐκώλυε πᾶν προφυλακτικὸν μέτρον. Τὰ ἐπὶ τῶν συνόρων προσκόμματα ἐξέλιπον. Εἰς δώδεκα ὥρας μεταβαίνει τις διὰ τῶν ἀτμήρων σιδηροδρόμων ἀπὸ Γαδείρων εἰς Πετρούπολιν. Δὲν εἶνε πλέον, ὡς κατὰ τὸν ΙΘ' αἰῶνα, ὅτε μόλις διήνυέ τις ἑξήκοντα χιλιόμετρα τὴν ὥραν. Οὕτως, ἐν μιᾷ νυκτί, ἅπασα ἡ Εὐρώπη ἐδηλητηριάσθη. Ἡ πόλις Βρούνβαλ κατεστράφη κατὰ τὸ ἥμισυ· ἐν Βερολίνῳ, Βιέννῃ, Μονάχῳ, ἐγένοντο ἤδη θάνατοί τινες· ἐν Παρισίοις, Ρώμῃ, Λονδίνῳ καὶ Πετρουπόλει, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν εἰσβολὴν αὐτῆς, εἰς τεσσαράκοντα ὀκτὼ δὲ ὥρας πᾶσα ἡ ἀνθρωπότης προσεβλήθη.

Ἀλλ' ὁ Βάκερμανν δὲν ἐφοβεῖτο πλέον. Δὲν ἐφοβεῖτο πλέον τὸ *Morti-fulgurans*. Εἰργάσθη δι' ὅλης τῆς νυκτός, τὴν δὲ πρωΐαν, περὶ τὸ λυκαυγές, οἱ κάτοικοι τῆς Βρούνβαλ εἶδον ἐπὶ τῆς πλατείας τῆς ἀγορᾶς, μεγάλοις γράμμασι γεγραμμένην τὴν ἑξῆς εἰδοποίησιν:

Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΒΑΚΕΡΜΑΝΝ
ΘΕΡΑΠΕΥΕΙ ΤΟ ΚΟΥΣΜΙ-ΚΟΥΣΜΙ ΔΙΑ ΤΟΥ
ΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ,

Ἐὰν ὁ Βάκερμανν μετεχειρίσθη τὴν λέξιν κουσμί-κουσμί, ἔπραξε τοῦτο χάριν τῆς κοινῆς γνώμης, διότι καὶ τὸ κοινόν, καὶ ὁ τύπος, καὶ οἱ σοφοί, καὶ οἱ ἰατροί, μόνον περὶ τοῦ κουσμί-κουσμὶ ὡμίλουν. Πᾶσα ἄλλη ὀνομασία θὰ ἦτο ἀκατανόητος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Βάκερμανν ἀπεφάσισε νὰ μεταχειρισθῇ ἄκων τὴν ὁμοθύμως ἀσπασθεῖσαν κοινὴν ἔκφρασιν. Ἐλυπεῖτο μὴ δυνάμενος ν' ἀναγράψῃ ἐπὶ τῆς εἰδοποιήσεως τὴν λέξιν *Morti-fulgurans*, ἣν ὁ ἴδιος ἐξέλεξεν.

Ἀλλὰ τί νὰ κάμῃ. Ἐπρόκειτο νὰ γνωστοποιήσῃ ταχαίως, ὅτι ἠδύνατο ν' ἀντεπεξέλθῃ νικηφόρως κατὰ τῆς ἐπιδημίας καὶ νὰ ἐμποδίσῃ τὴν πορείαν τῆς καταστρεπτικῆς νόσου.

Κατεσκεύασε μέγα ἐπίπεδον, ἐφ' οὗ ἠδύνατο νὰ θέσωσι καθέκλας, ἔδρας καὶ κλίνας ἀκόμη. Ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τούτου ἠλεκτρικὸς ἀγωγὸς ἦτο προσδεδεμένος πρὸς μεγάλην στήλην. Ὁ ἀρνητικὸς ἠλεκτρισμός, ὁ ἐνδυναμόνων τὸ *Morti-fulgurans*, ἦγε πρὸς τὸ ἔδαφος, ὁ δὲ θετικός, ὁ θανατόνων τὸ μικρόβιον, πρὸς τὸ ἐπίπεδον. Ἀνέρχεταί τις ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου—ὅπερ, χάρις εἰς τὰς διαστάσεις αὐτοῦ, δύναται νὰ περιλάβῃ ἀνέτως περὶ τοὺς δεκαπέντε—καὶ μετά τινας στιγμὰς καταλαμβάνεται ὑπὸ τοῦ θετικοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου οἱ ὑποβαλλόμενοι εἰς τὴν θεραπείαν καθίστανται ἀπρόσβλητοι ὑπὸ τοῦ μολύσματος.

Ὁ πρῶτος ἀσθενής, ὁ ἀνελθὼν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου, ἦτο ὁ Καϊσαρ Πύκ. Ὑπέφερε δεινῶς, τὰ δ' ὠχρὰ μέλη αὐτοῦ συνεταράσσοντο ὑπὸ σπασμωδικῶν κινήσεων. Ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ σαρκαστικῶς μειδιῶντος Κρανκβέϊν, καὶ πάραυτα οἱ πόνοι ἔπαυσαν. Ἡ νάρκη, οἱ σπασμοί, ἡ ψυχρότης, κατεστάλησαν ὡσεὶ διὰ θαύματος. Ἡ ἐπιθάνατος μορφὴ τοῦ Καίσαρος Πὺκ κατέστη χαρωπὴ καὶ μειδιῶσα, ὡς πρότερον. Βλέπων τὸ ἐπενεχθὲν ἀποτέλεσμα, ὅπερ εἶχε μὲν προίδῃ, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ὁποίου ἀμφέβαλλεν ἔτι, ὁ Βάκερμανν ὑπερεχάρη, ἐκ δὲ τῶν ἀλλεπαλλήλων συγκινήσεων, ἀς ὑπέστη εἰς τόσον μικρὸν χρονικὸν διάστημα, ἐλειποθύμησε. Διὰ τῶν περιποιήσεων τῶν περὶ αὐτὸν συνῆλθε. Μετ' οὐ πολὺ πάντες ἐγνώριζον τὴν θαυμασίαν θεραπείαν τοῦ Καίσαρος Πύκ. Ἡ εἴδησις διεδόθη ἐν ἀκαρεῖ. Εἰς ἡμίσειαν ὥραν πάντες οἱ κάτοικοι τῆς Βρούνβαλ ἔμαθον ὅτι ὁ Βάκερμανν ἐθεράπευε τὸ κουσμί-κουσμὶ διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Τότε παντα-χοῦ ἀνηγέρθησαν ἠλεκτρικαὶ στῆλαι καὶ ἐπίπεδα, ὡς τὸ τοῦ Βάκερμανν. Τὴν μεσημβρίαν, δέκα καὶ τέσσαρα θετικοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐπίπεδα ἐνήργουν δραστηρίως.

Οἱ θάνατοι περιωρίσθησαν ταχέως. Ἀπὸ τῆς 9ης μέχρι τῆς 10ης ἐγένοντο 435 θάνατοι. Τὴν 11ην ὁ ἀριθμὸς περιεστάλη εἰς 126, τὴν μεσημβρίαν εἰς 32, καὶ τὴν 1ην μ. μ. εἰς 1.

Ὁ τελευταῖος θανὼν ἦτο πείσμων τις γέρων ἰατρός, μὴ πιστεύων εἰς τὴν δι' ἠλεκτρισμοῦ θεραπείαν, ἣν ἐθεώρει ἀνοησίαν, διατεινόμενος ὅτι ἐν Δαχομέῃ θεραπεύουσι τὸ κουσμί-κουσμὶ ἄνευ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, καὶ ὅτι δὲν ἦτο δυνατὸν αὐτός, ὁ Μακρέλτ, νὰ πιστεύσῃ τὰ μωρολογήματα τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης.

Ἐν Βρούνβαλ ἡ τάξις ἀπεκατέστη, ἀλλ' ἡ ἐπιδημία ἐξηκολούθει τὸ ὀλέθριον αὐτῆς ἔργον ἀλλαχοῦ. Ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ὁ τηλέγραφος ἔφερε τρομερὰς εἰδήσεις. Καθ' ἣν στιγμήν, χάρις εἰς τὸν θετικὸν ἠλεκτρισμόν, οἱ κάτοικοι τῆς Βρούνβαλ ἦσαν ἀσφαλεῖς, συνέβησαν ἐν Βερολίνῳ 45,329 θάνατοι, ἐν Βιέννῃ 7,542, ἐν Μονάχῳ 4,673, ἐν Παρισίοις 54,376 καὶ ἐν Λονδίνῳ 58,352. Ἐν ὁλίγοις, συνέβησαν ἐν Εὐρώπῃ ἐν ὅλῳ 684,539 θάνατοι. Οἱ Ἀμερικανοὶ μαθόντες τὴν σοβαρὰν εἴδησιν, ἔλαβον αὐστηρὰ μέτρα, ὅπως μὴ ἡ μάστιξ εἰσχωρήσῃ εἰς τὸν νέον κόσμον. Ὁ στόλος ἐτέθη εἰς κίνησιν, ἔλαβον δὲ τὴν ἡρωϊκὴν ἀπόφασιν νὰ δεχθῶσι διὰ βολῶν τηλεβόλων καὶ διὰ τορπιλλῶν πεπληρωμένων διὰ τετρανιτροδυναμίτιδος, πᾶν πλοῖον πειρῶμενον νὰ ἐκβιάσῃ τὴν εἴσοδον.

Πανταχοῦ ἐβασίλευε θλῖψις. Πάντες ἐνόμιζον ὅτι ἔφθασε τὸ τέλος τοῦ κόσμου. Πλεῖστοι, προτιμῶντες ταχὺν καὶ ἄνευ ὀδυνῶν θάνατον, ηὐκατοκτόνουν. Αἱ ἐργασίαι διεκόπησαν. Οἱ σιδηρόδρομοι, τὰ ἀτμόπλοια, ἡ ἀστυνομία, ἡ κυβέρνησις, δὲν ἐλειτούργουν. Ἐγκλήματά τινα διεπράχθησαν. Ἄνθρωποι, συνήθως ἥσυχοι, ἐκμανέντες, ὑπεδέχοντο διὰ σφαιρῶν περιστρόφου τοὺς πειρωμένους νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν προμηθευτάς. Ἡ ἀνθρωπίνη ἀγριότης, ἡ ὑποκρυπτομένη παρ' ἅπασιν, ἐξηγέρθη. Ὁ

πεπολιτισμένος κόσμος, ὁ ἐπὶ τῷ πολιτισμῷ αὐτοῦ ἐγκαυχώμενος, κατέστη, ὡς κατὰ τοὺς πρώτους τῆς ἀνθρωπότητος χρόνους, βάρβαρος. Ἐπανῆλθεν εἰς τὴν λιθίνην ἐποχήν, καὶ πέραν ἔτι.

Ὁ τηλέγραφος ὅμως εἰργάζετο πάντοτε· οὕτω περὶ τὴν μεσημβρίαν, ἅπας ὁ κόσμος ἐγνώριζεν ὅτι τὸ ἰατρικὸν τοῦ κουσμί-κουσμὶ εὑρέθη, ὅτι διάσημός τις καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βρούνβαλ ἀνεκάλυψε τὸ μέσον τῆς καταπολεμήσεως τῆς μάστιγος. Ὁ Βάκερμανν! ὁ Βάκερμανν ἐφεῦρε τὴν θεραπείαν τοῦ κουσμί-κουσμί! ἀρκεῖ νὰ τοποθετηθῇ τις ἐπί τινας στιγμὰς ἐπὶ ἐπιπέδου πλήρους θετικοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Ἡ εἴδησις διεδόθη μετ' ἀστραπιαίας ταχύτητος. Τὸ ἑσπέρας, καθ' ἅπαντα τὰ μέρη τῆς Εὐρώπης εἰργάζοντο μεγάλα ἠλεκτρικὰ ἐπίπεδα. Κύματα θετικοῦ ἠλεκτρικοῦ διεχύθησαν ἀνὰ τὴν γῆνην σφαῖραν. Πανταχοῦ κολοσσιαῖαι μηχαναί, γιγάντιοι ἠλεκτρικαὶ στῆλαι ἱδρύθησαν ἐπὶ τῶν πλατειῶν· πανταχοῦ ἐβεβαιοῦτο ἡ θαυμασία ἐπενέργεια τοῦ θετικοῦ ἠλεκτρισμοῦ.

Οὕτως ἡ θνησιμότης ἠλαττώθη, ὡς ἠΰξησε.

Τὸ κουσμί-κουσμί εὗρε τὸν ἀντίπαλόν του. Ἡ ἐπιδημία αὕτη, ἡ ἀπειλήσασα ἑξόντωσιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἀπέδειξεν ἅπαξ ἔτι, ὅτι τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα ὑπερπηδᾷ πᾶν ἐμπόδιον καὶ ὅτι ἡ ἀνυπότακτος φύσις δαμάζεται ὑπὸ τῶν ἰσχυρῶν τῆς διανοίας καὶ τῆς ἐπιστήμης δυνάμεων.

Ἐν Βρούνβαλ, ὁ καθηγητὴς Ἑρμάννος Βάκερμανν ἐκολύμβαζεν ὠκεανῷ δόξης. Χιλιάδες τηλεγραφημάτων τῷ ἀπεστέλλοντο. Ἡγεμόνες τινὲς τὸν ηὐχαρίστησαν προσωπικῶς, διότι καὶ οἱ ἡγέμονες φροντίζουσι—καὶ οὐχὶ ἀδίκως—περὶ τῆς ὑγιείας των, ὡς πάντες οἱ ἄλλοι. Ὁ Βάκερμανν ἐπληρώθη τιμῶν. Τὸ παράσημον τῆς Περικνημίδος, τοῦ Λουτροῦ, τοῦ Χρυσοῦ Δέρατος, τοῦ Μέλανος Ἀετοῦ, τοῦ Ἐρυθροῦ Ἀετοῦ, τοῦ Λευκοῦ Ἐλέφαντος, τοῦ Πρασίνου Δράκοντος, ἀπενεμήθησαν αὐτῷ. Τὸ ὄνομα τοῦ Βάκερμανν, τὸ γνωστὸν ἐν μικρῷ ὁμίλῳ φίλων, κατέστη ἐν ἡμισείᾳ ἡμέρᾳ τὸ μέγιστον ὄνομα τῆς ἐπιστήμης. Ἀπελάμβανε μετριοφρόνως τοῦ θριάμβου του. Ἐδέχετο ἐγκαρδίους πρεσβείας ἐπισημοτήτων καὶ σπουδαστῶν ἀφικνουμένων, ἵνα συγχαρῶσιν αὐτόν.

— Θεέ μου, φίλοι μου, ἔσχον καλήν τινα ἰδέαν· ἰδοὺ τὸ πᾶν. Ἡ εὐγνωμοσύνη σας εἶνε ἡ ἡδυτέρα πασῶν τῶν ἀμοιβῶν.

Καὶ αὐτὸς ὁ Κρανκβέϊν τὸν ἐπεκέφθη.

— Λοιπόν, ἀγαπητέ μοι συνάδελφε, τῷ εἶπε μετὰ πικρίας, ἰδοὺ ἐγεινες μέγας! Πρέπει ὅμως νὰ ὁμολογήσῃς ὅτι ἔχεις τύχην! Ἐὰν ἡ κυρία Βάκερμανν δὲν ἠγόραζε τοὺς ἐκ Δαχομέης τάπητας, καὶ ἐὰν τὸ κουσμί-κουσμὶ δὲν διεδίδετο ἐν Βρούνβαλ, δὲν θὰ εἴσθε ὅτι εἶσθε.

Πανταχόθεν τῆς Εὐρώπης συνελέγοντο ἔρανοι πρὸς ἐνέργεσιν ἀνδριάντος εἰς τὸν Βάκερμανν. Ἑκατομμύρια τινὰ συνελέγησαν εἰς ὀλίγας ὥρας, ἡ δὲ ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισεν, ἵνα τὸ ἐν λόγῳ μνημεῖον ἔχῃ ὕψος δέκα μέτρων, στηθῇ δὲ ἐν τῇ πλατείᾳ τοῦ Βρούνβαλ.

* * *

Μ' ὅλας τὰς τιμάς, ἃς ἐπεδαψίλευσαν αὐτῷ, ὁ Βάκερμαν δὲν ὑπερηφανεύθη. Ἀνέλαβε τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ μελέτας ἐν τῷ προσφιλεῖ χημείῳ, καὶ ἐργάζεται μανιωδῶς. Δὲν φοβεῖται πλέον τὸ καταχθόνιον δωμάτιον. Εἶνε ἀνοικτὸν νυχθημερόν, πάντες δ' οἱ περίεργοι δύνανται νὰ εἰσδύσωσιν ἐν αὐτῷ.

Τὸ ἑσπέρας ἐπιστρέφει εἰς τὸ ζυθοπωλεῖον. Χάρις εἰς τὸ *Morti-fulgurans*, οὐδεὶς κωλύει αὐτὸν νὰ πίνῃ ὅσα ποτήρια θέλῃ. Παίζει πικέτον μέχρι τοῦ λυκαυγοῦς μετὰ τοῦ Καίσαρος Πὺκ καὶ τοῦ Ῥοδόλφου Μύλλερ. Μετὰ τόσούτας στενοχωρίας καὶ μετὰ τὰς ὑπηρεσίας, ἃς παρέσχε τῇ ἀνθρωπότητι, δικαιοῦται βεβαίως καὶ νὰ διασκεδάζῃ ὀλίγον.

Ἀλλ' ἡ τελεία εὐτυχία δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

Ὁ καθηγητὴς Βάκερμανν αἰσθάνεται μεγάλην τινὰ θλῖψιν, λυπεῖται ὅτι ἠναγκάσθη νὰ ἐξοστρακίσῃ τὴν λέξιν *Morti-fulgurans*, ὁσάκις δὲ προφέρουσι πρὸ αὐτοῦ τὴν λέξιν κουσμί-κουσμί, διαστρέφει τὸ πρόσωπον θλιβερῶς, διότι γνωρίζει καλῶς, ὅτι τὸ κουσμί-κουσμὶ δὲν ὑπάρχει, καὶ ὅτι ἀδικοῦσι τό ὑπ' αὐτοῦ κατασκευασθὲν καὶ ἐνισχυθὲν μικρόβιον. Παρηγορεῖται ὅμως, καταγινόμενος πρὸς δημιουργίαν καλητέρου *Morti-fulgurans*, εὐρωστοτέρου, πλέον τοῦ πρώτου ἀηττήτου, καθ' οὗ οὔτε ὁ ἠλεκτρισμός, οὔτε φάρμακόν τι, γνωστὸν ἢ ἄγνωστον, θὰ ἰσχύωσιν.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ, ὑπὸ Ἀλ. Κ.)

CHARLES EPHEYRE

ΑΠΟ ΤΟΠΟΥ ΕΙΣ ΤΟΠΟΝ

ΤΟ ΤΑΞΕΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΣΤΑΝΛΕΥ

Ἔφθασε, φαίνεται, ἡ ἐποχή, καθ' ἣν ὁ Εὐρωπαϊκὸς κόσμος, θέλων νὰ ποικίλῃ τὰς διηγήσεις αὐτοῦ δι' ἡρώων ξενοήχων ὀνομάτων καὶ τόπων μακρινῶν καὶ μυθωδῶν περιγραφῶν, θὰ παύσῃ νὰ προφέρῃ τὸ ὄνομα τῆς Ἀφρικῆς, ὡς χώρας ξένης καὶ ἀγνώστου. Ἡ χώρα αὕτη, ἄγνωστος κατὰ τὸ πλεῖστον οὐ μόνον τοῖς ἀρχαίοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς χθὲς καὶ πρώην σοφοῖς, εἶνε σήμερον ἐπίσης σχεδὸν γνωστή, ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ ἤπειροι· ἦρθη ἡ καλύπτουσα αὐτὴν σκοτεινὴ ἀχλύς. Αἱ ἀνὰ τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς περιηγήσεις, καὶ ἄλλων μὲν πολλῶν, ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἰδίᾳ δὲ αἱ τοῦ μεγάλου αὐτῆς ἐξερευνητοῦ Ἐρρίκου Στάνλεϋ, ἀπεκάλυψαν τῷ κόσμῳ πράγματα ἄγνωστα, τόπους ξένους, μυθώδεις τῆς γῆς μεγαλοπρεπείας διὰ τὸν τὸ πρῶτον περὶ αὐτῶν ἀκούοντα, τόσον ὅμως ἀληθεῖς διὰ τὸν παρακολουθοῦντα τὴν πορείαν, ἀπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ πρὸς τὸν Ἰνδικόν.

Τὴν ἤπειρον τῆς Ἀφρικῆς πρῶτος τῷ 1854 διῆλθεν ὁ Λίβινγστων, μετά τινα δ' ἔτη ὁ Πορτογάλλος Σίλβας Πόρτος· τῷ 1873 διῆλθεν αὐτὴν ὁ Ἄγγλος Καμεράν, καὶ μετὰ ἓν ἔτος ὁ αὐτὸς Στάνλεϋ, οὐκ ὀλίγα νέα γνωρίσας καὶ τότε τῷ κόσμῳ περὶ τῆς χώρας Οὐνυαμπάκας καὶ τῆς λίμνης Βικτώρια-Νυάνζας· τῷ 1877 διῆλθεν αὐτὴν ὁ Πορτογάλλος Σέρπας Πίντος, ὅστις, καταλαβὼν τελευταίως τὴν χώραν τῶν Μακολολό, τοσοῦτον ἤγειρε θόρυβον παρὰ τοῖς Εὐρωπαϊκοῖς ἀνακτοβουλίοις, ὥστε παρ' ὀλίγον ἡ φαινομενικὴ εἰρήνη τῆς Εὐρώπης νὰ ρίψῃ τὸ προσωπεῖον . . . καὶ οὐχὶ πλέον ἐν Ἀνατολῇ, ἀλλὰ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Πορτογαλλίας, ἂν μὴ ἡ Πορτογαλλικὴ κυβέρνησις ἀνεκάλει ταχέως αὐτόν. Ἀλλὰ ταῦτα εἶνε ζητήματα διπλωματίας. Ἡμεῖς δι' ὀλίγων θὰ εἴπωμεν σήμερον περὶ τοῦ ἐντὸς τριῶν σχεδὸν ἐτῶν συντελεσθέντος δευτέρου ταξειδίου τοῦ Στάνλεϋ διὰ μέσου τῆς Ἀφρικῆς, χωρὶς νὰ εἰσέλθωμεν εἰς δραματικὰς διηγήσεις ἢ ματαίας περιττολογίας, καὶ θὰ διαγράψωμεν διὰ μεγάλων γραμμῶν τὸ ὡραῖον, ἀλλ' ἐν ταύτῳ καὶ τόσῳ ἐπίπονον τοῦτο ταξείδιον, ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως ἐξ Ἀγγλίας, διὰ τῆς Εὐέλπιδος Ἄκρας, μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Κόγκου, καὶ ἐντεῦθεν διὰ τοῦ Μαύρου Δάσους μέχρι τῆς εἰς Ζανζιβάρην ἀφίξεως, νομίζοντες ὅτι, μεθ' ὅλα τὰ περὶ Στάνλεϋ γραφέντα ἐν ἀπάσαις ταῖς ἐφημερίσιν, ἔχει τὸ ἐνδιαφέρον παρὰ τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις*.

Ἑτοιμασθεὶς ὁ Ἐρρῖκος Στάνλεϋ μετὰ τῶν ἑαυτοῦ φίλων, ὅσοι ἔμελλον νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν ἐν τῇ παρατόλμῳ ταύτῃ ἐπιχειρήσει, ἐπεβιβάσθη τὴν 21 Ἰκνουαρίου τοῦ 1887 ἐξ Ἀγγλίας καὶ ἔφθασεν εἰς Ζανζιβάρην μετὰ πλοῦν ἑνὸς μηνὸς καὶ πλέον. Ἐκεῖθεν διηυθύνθη πρὸς Νότον, πρὸς τὸ ἀκρωτήριον τῆς Εὐέλπιδος Ἄκρας, ὅπερ κάμψας ἔφθασεν εἰς τὸ στόμιον τοῦ ποταμοῦ Κόγκου, ἐν τῷ Ἀτλαντικῷ Ὠκεανῷ. Ὁ Κόγκος εἶνε γνωστὸς ποταμός, περίφημος διὰ τοὺς ἱπποποτάμους του, εἶνε δὲ καὶ πλωτὸς μέχρι τῆς Ἀραχουίμης καὶ ἔτι μακρότερον. Φθάσας ὁ Στάνλεϋ τὴν 16 Ἰουνίου εἰς Ὑαμπούγιαν ἐπὶ παραποτάμου τινὸς τοῦ Κόγκου, πλησίον τῆς Ἀραχουίμης, κατέλιπεν ἐκεῖ μικρὰν ὀπισθοφυλακὴν καὶ προύχώρησε πρὸς τὰ ἐμπρός. Τὴν ὀπισθοφυλακὴν ὅμως ταύτην ἐπέπρωτο νὰ μὴ εὕρῃ σῶαν μετὰ ἓν ἔτος, καθότι ὁ μὲν ἀρχηγὸς αὐτῆς ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἀγρίων ἰθαγενῶν, τὰ δὲ τρία τέταρτα εἶχον ἀφανισθῆ ἐκ τῶν δεινοπαθημάτων καὶ τοῦ θανάτου.

Ἐν τῷ στρατεύματι τοῦ Στάνλεϋ ὑπῆρχον 389 ἀξωματικοί, οἱ πλεῖστοι Ἄγγλοι, ἀφ' οὗ δὲ κατέλιπον τὴν ὀπισθοφυλακὴν ἐν Ὑαμπούγιᾳ προύχώρησαν οὗτοι πρὸς τὴν Οὐγγαρούαν, ἐν ᾗ ἔφθασαν τὴν 15 Σεπτεμβρίου. Νέα φρουρὰ ἐκ 56 ἀνδρῶν ὠρίσθη νὰ μείνῃ ἐκεῖ, οἱ δὲ λοιποὶ μετὰ ἕνα μῆνα φθάνουσιν εἰς τὴν Κίλιγκα-Λούγκαν, ἀλλὰ πῶς φθάνουσι; Δύσθυμοι ἐκ τῶν κακουχιῶν, πεινῶντες, ἐπειδὴ αἱ τροφαὶ ἔλειψαν,

* Σημ. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, τὴν Ἀφρικὴν διῆλθον ἐν ἔτει 1880 ὁ Ἰταλὸς Ματόκης, τῷ 1881 ὁ Γερμανὸς Ὑπολοχαγὸς Βίσμαν καὶ ὁ Σκῶτος Ἄρνωτ, τῷ 1884 οἱ Πορτογάλλοι Ἤβενς καὶ Καπέλο· καὶ ὁ Αὐστριακὸς δόκτωρ Λένιτς, καὶ τῷ 1885 ὁ Σουηδὸς ἀξιωματικὸς Γλίκουπ· ἐκτὸς τούτων ὁ Σαμουὴλ Βάκερ καὶ ὁ Γάλλος Τριβιέ, καὶ ὁ Βίσμαν τελευταίως διὰ δευτέραν φορὰν μετὰ τοῦ Στάνλεϋ.

ἀσθενεῖς οἱ πλεῖστοι, ἠπειλεῖτο μάλιστα καὶ λιποστρατεία! Ἤδη ἀπέθανον 53 ἄνθρωποι ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως, 20 σχεδὸν τοῖς 100 τοῦ ὅλου στρατεύματος, μετὰ σπαραγμῶν δὲ καρδίας ἤνοιγον ἑκάστοτε διὰ τῶν λογχῶν των οἱ στρατιῶται ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρήμου λάκκους, ἵνα θέτωσι τὰ σώματα τῶν συντρόφων των, οὓς οὐδέποτε πλέον ἔμελλον νὰ ἐπανίδωσι παραδοθέντας εἰς τὰς ἀφίλους ἀγκάλας ξένης γῆς, ὁ θερμὸς τῆς ὁποίας ἥλιος θὰ ξηραίνῃ ἐλαφρόνων τὸ ὑπὲρ αὐτοὺς χῶμα. Ἐκτὸς τῶν στρατιωτῶν, ἀξιωματικοί τινες ἤρχισαν νὰ μεμψιμοιρῶσι, καὶ μόνος ὁ σιδηροῦς Ἄγλλος, πρὸ οὐδενὸς δειλιῶν, διέταξε τὸν σαλπιγκτὴν νὰ σημάνῃ τὴν ἀναχώρησιν. 173 ἄνδρες ἐστάθησαν εἰς γραμμήν! Ἀφοῦ δὲ ἄφησαν καὶ ἐν Κίλιγκα-Λούγκᾳ ἑτέραν φρουράν, ἀνεχώρησαν ἐν μέσῳ ἀπεριγράπτων δεινοπαθημάτων, ὡς ἐκ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως δρόμου, διευθυνόμενοι πάντοτε πρὸς Ἀνατολάς.

Σημειωτέον προσέτι, ὅτι ὅλη αὕτη ἡ πορεία, ἀπὸ τῆς Ἰαμπούγιας, γίνεται ἐντὸς τοῦ Μεγάλου δάσους τοῦ Κόγκου, ἀληθοῦς *Μαύρου δάσους*, ἐν ᾧ ὁ Ἥλιος οὐδέποτε κυριολεκτικῶς φαίνεται, σκιὰ δὲ αἰωνία ὑπὸ τὰς πελωρίας καὶ συμπεπλεγμένας ἀκακίας βασιλεύει.

Τὸ δάσος τοῦτο τέως ἦτο ἀνεξερεύνητον, καὶ μυθῶδη τὰ περὶ αὐτοῦ λεγόμενα· νῦν ἐγνώσθη, ὅτι καλύπτει μέγα μέρος γῆς, ἐκτάσεως σχεδὸν ἴσης πρὸς τὴν τῆς Γαλλίας μετὰ τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου.

160 ἡμέρας ἐβάδιζον ἐν τῷ σκότει τοῦ δάσους, καὶ μόλις τὴν 5 Δεκεμβρίου ἐπανεῖδον τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ οὐρανὸν ἡλιοφώτιστον!

Ἕκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ τὴν χαρὰν τῶν δυστυχῶν ταξειδιωτῶν, οἵτινες, ὁ μὲν πολύ, ὁ δὲ ὀλίγον, ἐθεώρουν ἑαυτοὺς πεπλανημένους. Ἀπὸ τῆς κορυφῆς λόφου τινὸς ὕψους 1,550 μέτρων εἶδον τὰ γαλιναῖα ὕδατα τῆς λίμνης Ἀλβὲρτ-Νυάνζας, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ ἥλιος ἀντηνακλᾶτο θαυμασίως.

Πολλοὶ ἔχουσιν ἀποθάνει, ὁ δὲ Στάνλεῦ ἀσθενεῖ. Μένουσι λοιπὸν κατ' ἀνάγκην παρὰ τὴν λίμνην Ἀλβὲρ-Νυάνζαν, εἰς τὴν θέσιν Καβάλλι, μελετῶντες τὰ κατ' αὐτήν, καὶ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1888, μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν τοῦ Στάνλεῦ, ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Ἰαμπούγιαν πρὸς παραλαβὴν τῶν συντρόφων των, οἵτινες, ὡς προείπομεν, εἶχον δεκατισθῆ κυριολεκτικῶς ὑπὸ τοῦ θανάτου, ἀφοῦ ὡρίσθη νέα φρουρά, ἥτις νὰ μείνῃ ἐν Καβάλλι.

Παρέλαβον λοιπὸν τοὺς ἀπομείναντας, καὶ διὰ τῆς γνωστῆς ὁδοῦ ἐπέστρεψαν πρὸς τὴν Οὐγγαρούαν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Ἰτούρη.

Εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τούτου κατοικεῖ ἀγρία φυλὴ νάνων ἀνθρωποφάγων, ἡ φυλὴ τῶν Βαμπούση. Ὡς δὲ εἶδον τοὺς ξένους, ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώσωσί τι. Οἱ Ἄγγλοι συνέλαβον πολλοὺς ἐξ αὐτῶν καὶ ἠθέλησαν νὰ τοὺς μεταχειρισθῶσιν ὡς ὁδηγούς, ἀλλὰ τὰ πονηρὰ ἀνθρωπάρια τοὺς ἐπλάνησαν διὰ ψευδῶν πληροφοριῶν, οὕτως ὥστε οὐκ ὀλίγα ὑπέφεραν μεταξὺ τῶν παραποτάμων καὶ τῶν ἑλωδῶν μερῶν τοῦ Ἰτούρη. Μετὰ πολλὰ τέλος βάσασα, ἀφοῦ ἐτιμώρησαν τοὺς Βαμπούση, ἔφθασαν τὴν 20 Δεκεμβρίου εἰς τὸ στρατόπεδον Καβάλλι. Οἱ σύντροφοι, ὡς τοὺς εἶδον, ἐξέβαλον κραυγὰς χαρᾶς, ἀνατηχησάσας ἐπὶ τῶν γειτονικῶν ἐρήμων λόφων καὶ μετὰ δακρύων ἐνηγκαλίσθησαν ἀλλήλους· διηγήθησαν τότε τὰς κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Στάνλεῦ συμφοράς των, καὶ μετὰ τρεῖς μῆνας, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ παρελθόντος ἔτους, κατέλιπον τὸ Καβάλλι, καὶ ἐντὸς δύο ἡμερῶν ἔφθασαν εἰς Μαζαμβούην, ἔχοντες καὶ 250 ἀχθοφόρους ἰθαγενεῖς. Νέα ἀσθένεια τοῦ Στάνλεῦ κρατεῖ αὐτοὺς ἕνα σχεδὸν μῆνα ἐν Μαζαμβούῃ, μεθ' ὃ διηυθύνησαν πρὸς Νότον, παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ ὄρους Βαλέγγα, τὸ ὁποῖον ἀπέχει ἑξήκοντα περίπου χιλιόμετρα πρὸς Ἀνατολὰς τῆς Νυάνζας. Ἐνταῦθα ὁ τόπος εἶνε λίαν δύσβατος, ὁ δρόμος συνίσταται ἐξ ἀναβάσεων καὶ καταβάσεων, λόφοι ἀλλεπάλληλοι διαδέχονται ἀλλήλους κεκρυμμένοι ὁ εἷς ὄπισθεν τοῦ ἄλλου, μετ' ἀπελπισίας δὲ οἱ ταξειδιῶταί μας, φθάνοντες εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ἑνός, ἔβλεπον ὄπισθεν τούτου σειρὰν ὅλην βραχωδῶν καὶ δυσβάτων βουνῶν, ἡ ἀγρία θέα τῶν ὁποίων ἦτο ἱκανὴ νὰ ἐμπνεύσῃ τὸν τρόμον. Ὡς εἰ δὲ μὴ ἤρκουν ταῦτα, νέα φυλὴ ἀγρίων παρουσιάζεται, οἱ Οὐνυόρο, ἵνα ἐμποδίσωσι τὸν δρόμον. Δι' ὀλίγων λέξων: οἱ Ἄγγλοι ἔθεσαν εἰς χρῆσιν τὰ πυροβόλά των, καὶ οἱ Οὐνυόρο διεσκορπίσθησαν.

Βαδίζουσιν ἔτι πρὸς Νότον, καὶ ἐντὸς ὀλίγου φθάνουσιν εἰς Βουγόβο, ἔνθα εὑρέθησαν πάλιν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ μεταχειρισθῶσι τὰ ὅπλα των, ἵνα ὑπερασπίσωσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν λῃστῶν τοῦ Κάββα-Ρέγγα, οἵτινες ταῖς ἐπετέθησαν.

Ἡ φύσις ἐνταῦθα ἔχει ἀπερίγραπτον μεγαλοπρέπειαν. Δένδρα ἀπ' αἰώνων καὶ ἀκακίαι γιγάντιαι ὑψόνουσι πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰς ὑψηλάς των κορυφάς, ἐνῷ κάτωθεν ἐπὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Σεμλίκη ποταμοῦ σχηματιζομένων ἀπεράντων λειβαδίων κατοπτρίζεται τὸ ὕψος των. Πτηνὰ ἄγρια τονίζουσι ματαίως πως τὰ μονότονα ᾄσματά των, ζῶα δὲ διάφορα προβάλλουσι τὴν κεφαλήν των διὰ μέσου τῶν κλάδων.

Μικρός τις παραπόταμος τοῦ Σεμλίκη σχηματίζει λειβάδιον ὁμοιάζον πρὸς λίμνην, ὅπερ ἰδόντες τινὲς ἀξιωματικοὶ ἐνόμισαν ὅτι ἐπανῆλθον εἰς Νυάνζαν!

Ὁ Σεμλίκης ἔχει εὖρος 75—90 μέτρων, βάθος δὲ 3 μέτρων.

Ἀπὸ τοῦ ἄλλου μέρους τοῦ ποταμοῦ ὑψοῦται τὸ *Ὄρος τῆς χιόνος*, τὸ Ρουβενζόρι, μὲ τὰς ἀποτόμους καὶ κρημνώδεις πλευράς του. Εἶνε δὲ τὸ ὄρος τοῦτο τὸ ὕψιστον τῶν ὀρέων τῆς Ἀφρικῆς ἔχον ὕψος 5,500—5,700 μέτρων, ἐκτὸς τοῦ Κιλιμαντζάρου, ὅπερ ἔχει ὕψος 5,703 μέτρων. Δυστυχῶς ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τοῦ Ρουβενζόρι, πάντοτε χιονοσκεπής, εἶνε κεκρυμμένη εἰς τὰ νέφη, ὥστε ἀδύνατος ἀποβαίνει ἡ ἀκριβὴς τοῦ ὕψους αὐτῆς καταμέτρησις· εἶνε δὲ καὶ τὸ Ρουβενζόρι ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν ὀρέων τῆς Σελήνης.

Εἷς ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Στάνλεῦ, ὁ Σταίρς, ἀνέβη ἐπί τινος κορυφῆς, εἰς ὕψος 3,200 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἀλλ' ἐκεῖ νέκρωσις τὸν κατέλαβεν, ὡς εἶδεν, ὅτι ἀπὸ τῆς χιονοσκεποῦς κορυφῆς ἐχωρίζετο ὑπὸ δύο ἀπεράντων καὶ κρημνωδῶν βαράθρων!

Εἶνε τὰ παίγνια ταῦτα τῆς ἐρήμου τῶν τροπικῶν φύσεως.

Ὁ Στάνλεῦ ὧδευε λοιπὸν μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ Σεμλίκη καὶ τοῦ ὄρους Ρουβενζόρι, φθάσας οὕτως εἰς Κατίβην, πρωτεύουσαν τῶν Βαρασούρα καὶ ἰσχυρὰν πόλιν, κειμένην μεταξὺ τῆς λίμνης Μούτα Νζιγκὲ καὶ μικρᾶς ἁλμυρᾶς λίμνης, ἐξ ἧς οἱ ἐγχώριοι ζῶσιν ἁλιεύοντες ἰχθύς.

Ἡ Μούτα-Νζιγκὲ κεῖται πρὸς Νότον τοῦ Ρουβενζόρι, ὠνομάσθη δὲ ὑπὸ τοῦ Στάνλεῦ *Ἀλβὲρ-Ἐδουαρδ* πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν δύο ἄλλων, τῆς Ἀλβὲρ-Νυάνζας καὶ Βικτώρια-Νυάνζας. Εἶνε μικροτέρα ἀμφοτέρων, ὡς καὶ τῆς Ταγκανίκας, ἥτις κεῖται ἔτι νοτιωτέρον, σημειωτέον ὅμως ὅτι αὕτη εἶνε ὁ κύριος συλλέκτης ὅλων τῶν ὑδάτων τοῦ μέρους τούτου, ἅτινα, χυνόμενα κατόπιν πρὸς βορρᾶν, σχηματίζουσι τὸν ποταμὸν Νεῖλον.

Ὥστε τὸ ἀπ' αἰώνων ἄλυτον ζήτημα τῆς εὑρέσεως τῶν πηγῶν τοῦ Νείλου, σήμερον εἶνε λελυμένον. Αἱ πηγαὶ τοῦ Νείλου εὑρέθησαν.

Ἡ Κατίβα κεῖται νοτιοδυτικῶς τῆς Ἀλβὲρτ-Ἐδουαρδ, ὁ δὲ Στάνλεῦ διηυθύνθη πρὸς βορρᾶν, παρὰ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης, εἶτα δὲ κάμψας αὐτὴν ἔφθασεν εἰς Οὐνυαμπάκαν, ἥν, ὡς εἴδομεν, ἐπεσκέφθη καὶ κατὰ τὴν πρώτην του περιοδείαν.

Διευθύνονται νοτιοανατολικῶς, καὶ διὰ τῆς Ἀγκόρης, Καραγιουέ, καὶ Ὀζίνζας, φθάνουσι τὴν 10 Σεπτεμβρίου εἰς Μσαλάλαν, πρὸς νότον τῆς Βικτώρια-Νιάνζας.

Πλεῖστα ὑπέφεραν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τῆς πορείας, ἰδίᾳ ὅμως τοὺς *ἔσπασε* κυριολεκτικῶς ὁ πυρετός· πολλὰ κρούσματα μετὰ θανάτων συνέβαινον καθ' ἑκάστην. Ἐν Μσαλάλᾳ ἐστάθμευσαν, ἵνα μελετήσωσι τὴν λίμνην Βικτώρια-Νυάνζαν, ἥτις κατὰ τὸ νοτιοδυτικὸν ἦτο ἄγνωστος. Εὑρέθη λοιπὸν ὅτι ἐκτείνεται εἰς 2° 48′ νοτίου πλάτους, ἀπέχει δὲ περὶ τὰ 500 χιλιόμετρα ἀπὸ τῆς Ταγκανίκας.

Ἤδη οἱ ταξειδιῶται εὑρίσκοντο ἐν χώρᾳ ὁπωσοῦν παρεχούσῃ ὀλιγωτέρους κινδύνους, ὁ δὲ Στάνλεῦ ἐνεθάρρυνεν αὐτοὺς λέγων, ὅτι μετὰ δύο μῆνας θ' ἀποβιβάζωνται εἰς Ζανζιβάρην. Καὶ ὄντως, ἀναχωρήσαντες ἐκ Μσαλάλας, ὧδευσαν διὰ τῆς Μπουαπούας καὶ Μπουγιάνας, καὶ τὴν 4 Δεκεμβρίου 1889 ὁ Στάνλεῦ μετὰ τῶν ἀπομεινάντων συντρόφων του ἐπεβιβάζετο ἐκ Βαγαμόγιο διὰ τὴν Ζανζιβάρην. Μετὰ δύο ἡμέρας ἔφθασεν εἰς Ζανζιβάρην, δεξιωθεὶς ὑπὸ τῶν ἀναμενόντων αὐτῶν φίλων καὶ συμπατριωτῶν. Ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον ὁ ἴδιος· τὸ πρόσωπόν του εἶνε καταβεβλημένον, γεγηρακός, αἱ τρίχες του ἐλευκάνθησαν, βαθεῖαι δὲ ρυτίδες αὐλακοῦσαι τὸ μέτωπόν του μαρτυροῦσι τὰ ὅσα ὑπέφερε.

Νῦν μένει ἐν Αἰγύπτῳ φιλοξενούμενος ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Καίρου εἰς ἐλαχίστην ἔνδειξιν εὐγνωμοσύνης.

Τοιοῦτο ἐν ταῖς κυριωτέραις αὐτοῦ γραμμαῖς τὸ ταξείδιον τοῦ Στάνλεῦ, ἀπὸ τῆς Ζανζιβάρης διὰ τῆς Εὐέλπιδος Ἄκρας εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὠκεανὸν καὶ ἀπὸ τούτου διὰ μέσου τῶν ἐρήμων καὶ τοῦ Μεγάλου τῆς Ἀφρικῆς δάσους, ἐν ᾧ πλεῖστοι Αἰγύπτιοι εὗρον τὸν θάνατον, εἰς Ζανζιβάρην.

Ἐὰν τὸ γεωγραφικὸν τοῦτο κατόρθωμα ὑπὸ τῆς ἱστορίας κριθῇ ὡς μικροῦ λόγου ἄξιον, ὅμως οὐδεὶς θ' ἀρνηθῇ, ὅτι τὰ ἀποτελέσματα αὐτοῦ καὶ αἱ γενόμεναι ἀνακαλύψεις ἔχουσι μεγίστην σπουδαιότητα, μεταβαλοῦσαι τὸ σχῆμα τοῦ χάρτου τῆς Ἀφρικῆς καὶ προσθέσασαι εἰς τὰ μέρη, ἐν οἷς μέχρι χθὲς οὐδὲν ἐσημειοῦτο, ὄρη νῦν καὶ ποταμούς, δάση καὶ λίμνας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΔΡΑΚΤΑΣ

GEORGES DURUY

ΕΝ ΑΡΜΟΝΙΑ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

(Συνέχεια).

Ἐνῷ ἡ μήτηρ καὶ ὁ υἱός συνδιελέγοντο περὶ Βιαρίτς, περὶ τῶν ταυρομαχιῶν καὶ τῶν ἀπείρων ἀπροσδοκήτων συμβεβηκότων τοῦ ταξειδίου, ὁ Ἰωάννης ἀνήγγειλε τὸν ἀββᾶν Παπιλιών, ὅστις θλιβῶν θερμῶς τὴν χεῖρα τοῦ Ραϋμόνδου, τῷ λέγει μετὰ τοῦ ζωηροῦ αὐτοῦ ὕφους: -

— Καὶ λοιπόν, πότε ἡ βάπτισις;

— Ἀ! φίλτατε ἀββᾶ, ἔσπευσε ν' ἀπαντήσῃ ἡ κ. Βλαχέρ, πόσον βιάζεσθε!

— Βεβαίως, βιάζομαι! Ποιοῦντες μικροὺς χριστιανούς, γινόμεθα πατέρες καὶ ἡμεῖς οἱ ἱερεῖς!... Σπεύσατε λοιπόν, ὀκνηρέ!

— Θεέ μου, ἀπήντησεν ὁ Ραϋμόνδος μετά τινος στενοχωρίας, δὲν πιστεύω, ὅτι παρῆλθεν ἤδη ὁ καιρός... Ὁότε μας μίαν ἔτι ἀναβολήν, σᾶς παρακαλῶ!

Ἡ θύρα τῆς αἰθούσης, ἐν ᾗ ἐγίνετο ἡ συνδιάλεξις αὕτη, ἠνεῴχθη αἰφνιδίως καὶ ἡ Μάρθα ἀνεφάνη κράζουσα: «Κυρία, Κυρία! ... ἡ κ. Ραϋμόνδου φθάνει!... Χωρὶς νὰ εἴπῃ τὸ ἐλάχιστον, ὁ Ραϋμόνδος εἶχε δυσαρεστηθῆ ἐνδομύχως· κατὰ τῆς Κλαίρης, διότι δὲν τὸν ἠκολούθησεν εἰς Φραῦέ· ἐξῆλθε πάραυτα εἰς συνάντησίν της, ὅπως τὴν εὐχαριστήσῃ ταχύτερον διὰ τὴν καλὴν ταύτην ἀπόφασίν της. Ἀντὶ δὲ νὰ τὴν ἴδῃ κατερχομένην τῆς ἀμάξης, τὴν διέκρινεν ἐν τῇ ἐξωτερικῇ αὐλῇ, κατεβαίνουσαν ἀπὸ τοῦ καθύγρου ἵππου της. Μόλις πατήσασα τὴν γῆν, ἔκυψεν, ἵνα ἀνασηκώσῃ τὴν οὐρὰν τῆς ἀμαζόνος της· εἶτα ἔτρεξε πρὸς αὐτὸν πλήρης εὐθυμίας καὶ χάριτος. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἦσαν ἀνίσχυρα πρὸ τῆς αἰφνιδίας ἀγανακτήσεως, ἥτις κατέλαβε τὸν Ραϋμόνδον.

— Μετὰ τὰ λουτρὰ ἡ ἱππασία... εἶπεν ἀποτόμως πως. Εἶνε λοιπὸν ἀπόφασις πράγματι;

Ἔστη ἐκπληκτος ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ὑποδοχῇ, εἶτα δὲ διερχομένη πρὸ αὐτοῦ χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ ἀσπαζομένη τὴν πενθερά της:

— Εἶνε ἀληθῶς μέγα ἔγκλημα ὅπως διεσχωρίζεται ὁ υἱός σας, ὅτι ἴππευσα ἕνα σᾶς ἀσπασθῶ ταχύτερον;

— Ὄχι, τέκνον μου, ἀπήντησεν ἡ Βλαχέρ, δὲν εἶνε βεβαίως μέγα τὸ ἔγκλημά σας... Ἀλλὰ θὰ εἶνε πολὺ λυπηρὸν νὰ μὴ ἔχητε ἡμέραν τινὰ ἓν μικρὸν κοράσιον, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ μεταδώσητε τὴν χάριν, μεθ' ἧς φέρετε τὴν ἀμαζόνα σας. Ὁ Ραϋμόνδος σκέπτεται παρὰ πολὺ αὐτὰ τὰ πράγματα, πρὸς τὰ ὁποῖα ἀδιαφορεῖτε ὀλίγον, διὰ τοῦτο ἐθύμωσεν, ἀντὶ νὰ σᾶς εὐχαριστήσῃ, διὰ τὴν προσοχήν σας τὴν τόσον κολακεύουσαν τὴν γηραιὰν μητέρα του... Ραϋμόνδε, προξένησέ μου τὴν εὐχαρίστησιν νὰ φιλήσῃς ἐνώπιον μου τὴν σύζυγόν σου.

Ὁ Ραϋμόνδος πλησιάσας τὴν Κλαίρην, ἠσπάσθη αὐτήν.

— Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, τέκνα μου, εἶπεν ἡ κ. Βλαχέρ, περιβάλλουσα αὐτοὺς διὰ συγκεκινημένου βλέμματος. Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους θερμῶς καὶ διὰ βίου...

— Καὶ *πληθύνεσθε*! προσέθηκε λίαν χαμηλοφώνως ὁ ἀββᾶς, ὅστις παρηκολούθει τὴν ἰδέαν του.

Αἱ ἑπόμεναι ἡμέραι ἀφιερώθησαν εἰς τὴν ἀναζήτησιν οἰκήματος ἐν Παρισίοις. Ἡ κ. Λεκουτυριέ, ἥτις ἐν τῇ ἀπουσίᾳ των, ἠσχολήθη ἀρκούντως εἰς τοῦτο, τοὺς συνώδευεν ὡς ὁδηγός, μετὰ προθυμίας, ἣν μετὰ μικρὸν ὁ γαμβρός της εὗρεν ὑπερβολικήν. Αἱ κυρίαι τέλος ἀπεφάσισαν νὰ προτιμήσωσιν ἓν πρῶτον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λισσαβῶνος πάτωμα, μεγαλοπρεπεστάτης οἰκίας ἐχούσης μεγάλην κλίμακα, εὐρείας αἰθούσας, ἀλλ' ἄνευ θέας καὶ ἡλίου. Ὁ Ραϋμόνδος ἔκαμε τὴν παρατήρησιν, ἥτις ὅμως δὲν εἰσηκούσθη· δυσαρεστηθεὶς τότε διὰ τὴν ἀδιαφορίαν τῶν κυριῶν πρὸς τὴν γνώμην του, δὲν ἐπέμεινε πλέον· ἄρα παρὰ τὴν θέλησίν του ἐνοικιάσθη τὸ οἴκημα. Μετὰ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος τούτου, ἐπῆλθε τὸ τῆς διακοσμήσεως τῆς οἰκίας. Ἀπὸ τῆς μητρός του τῷ μετεδόθη ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ ἀρχαῖα ὑφάσματα καὶ τὸ παλαιὸν καὶ ἰδιότροπον σχῆμα τῶν ἐπίπλων· πάντοτε ἐσκέπτετο, ὅτι θὰ ἦτο ὡραῖον πρᾶγμα διὰ νέον ζεῦγος, νὰ ἱδρύσῃ οὕτω τὴν φωλεάν του καὶ ν' ἀναζητῶσιν ὁμοῦ, ἔστω καὶ ἐπὶ μακρόν, ἐὰν τοῦτο ἀπῃτεῖτο, τάπητας, ἀνάκλιντρα, γραφεῖα, ὅλα τὰ πλήρη χάριτος ἐκεῖνα ἀντικείμενα τῆς παρελθούσης ἐποχῆς, ἅτινα διακρίνονται ἐν μέσῳ τῆς ἀηδεστάτης πεζότητος τῶν νεωτέρων ἐπίπλων. Ἀλλ' ἡ κ. Λεκουτυριὲ εἶχεν ἄλλας ἰδέας, ἃς κατώρθωσε καὶ αὕτη νὰ μεταδώσῃ τῇ θυγατρί της. Ἄλλως ἡ Κλαίρη, ἤθελε νὰ ἐπισπευθῶσι τὰ τῆς διακοσμήσεως, ἵνα ὦσιν ἕτοιμοι κατὰ τὸν Δεκέμβριον, ἐποχήν, καθ' ἣν ἄρχονται αἱ ὑποδοχαί. Συνενοήθησαν μετ' ἐπιπλοποιοῦ τινος, ὅστις ἀνέλαβε τὴν προπαρασκευὴν τοῦ οἰκήματος διὰ τὰ μέσα τοῦ Ὀκτωβρίου. Ὁ Ραϋμόνδος προσεκλήθη νὰ συζητήσῃ τοὺς προϋπολογισμοὺς καὶ τὰ σχέδια τοῦ τεχνίτου· ἀλλὰ μετὰ δύο ἢ τρεῖς παραστάσεις ἐν ταῖς συνεδριάσεσι ταύταις, καθ' ἃς εἶδε τὴν πενθερὰν καὶ τὴν σύζυγόν του νὰ διαπραγματεύωνται ἀκαθέκτως περὶ ἑκάστου ἀντικειμένου, ἀπεφάσισε νὰ ἀφήσῃ εἰς αὐτὰς μόνας τὴν μέριμναν τῶν ἐργασιῶν τούτων. Ἡ κ. Λεκουτυριὲ παρεδέχθη εὐαρέστως τὴν ἀπόφασιν ταύτην.

— Οἱ εὐφυεῖς ἄνθρωποι, οἱ τῆς φαντασίας, ὡς ὑμεῖς, εἶπε τῷ γαμβρῷ της, δὲν καταλαμβάνουν τὸ ἐλάχιστον ἐκ τῶν πραγμάτων τούτων· δὲν εἶνε ἄξια αὐτῶν· ἄφετε εἰς ἡμᾶς τὴν φροντίδα: εἶμαι βεβαία, ὅτι θὰ μείνητε λίαν εὐχαριστημένος....

Ὁ τῆς φαντασίας ἄνθρωπος παρεδέχθη τὴν ἀπόφασιν ἄνευ διαμαρτυρήσεως· ἀλλ' ὅμως ἐσκέπτετο, ὅτι ἠδύναντο κάλλιστα νὰ τὸν συμβουλεύωνται καὶ ὅτι ἡ γνώμη του θὰ ἐχρησίμευε τοὐλάχιστον νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τῶν αἰθουσῶν τὸ γνοῶδες ὕφασμα, οὗτινος ὁ σωρμὸς εἶχεν ἐνσκήψῃ μετὰ μανίας κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος,—ὕφασμα, πρὸς ὃ ἠσθάνετο ὀλιγωτέραν συμπάθειαν, ἢ ἡ κ. Λεκουτυριέ,—καλύπτον ἔπιπλα, παράθυρα, θύρας, πλαίσια, τέλος, πᾶν ὅ,τι εὑρίσκετο ἐν τῷ οἰκήματί του.

Καθ' ἑκάστην, πλὴν τῆς Κυριακῆς, ἡ Κλαίρη μετὰ τῆς μητρός της μετέβαινον εἰς Παρισίους καὶ διήρχοντο ὥρας ὁλοκλήρους ἐν τοῖς ἐμπορικοῖς καταστήμασιν, ἀνερχόμεναι καὶ κατερχόμεναι πατώματα, κλίμακας, λαμβάνουσαι μέτρα, ἵνα ἐξελέγξωσι τὴν τιμιότητα τοῦ ἐπιπλοπώλου των καὶ νὰ βεβαιωθῶσιν, ὅτι δὲν ἠπατήθησαν ὡς πρὸς τὰ μέτρα τῶν ὑφασμάτων. Ἦτο πεπεισμένη ἡ κ. Λεκουτυριέ, ὅτι ἔκλεπτε μικρὰ τεμάχια, τοῦτο δὲ τὴν ἐθύμωνε καθ' ὑπερβολήν. Ὁ Ραϋμόνδος ἠναγκάσθη νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν δυσαρέσκειάν του, ὅπως παύσῃ ἡ Κλαίρη ν' ἀπαιτῇ παρὰ τοῦ ἐπιπλοπώλου καὶ τὰ ἐλάχιστα τεμάχια. Ἐκ τῶν ἐκδρομῶν τούτων ἐπανήρχοντο εἰς Ὧρμ σωματικῶς μὲν ἀπηυδημένοι, ἀλλὰ διανοητικῶς ἐξημμένοι... Ὡμίλουν ἀδιακόπως, ἐπαναλαμβάνουσαι μετά τινος παραφορᾶς ἐκεῖνο, ὅπερ δεκάκις εἶχον ἤδη εἴπῃ, μεμψιμοιροῦσαι κατὰ τῆς βραδύτητος τῶν ἐργοστασιαρχῶν, τῆς κακῆς πίστεως τῶν ἐμπόρων καὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐπίπλων.... Ἡ ἐγκατάστασις αὕτη κατέστη οὐ μόνον ἡ μεγάλη, ἀλλὰ καὶ ἡ μοναδικὴ τοῦ βίου των σκέψις: κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας συνδιελέγοντο περὶ αὐτῆς, ὁτὲ μὲν μετὰ συγκινήσεως, ὁτὲ δὲ μετ' ὀργῆς καὶ ἀπελπισίας· τὴν νύκτα δὲ πάλιν αὐτὴν ὠνειρεύοντο: κατὰ τὴν γνώμην των δὲν ὑπῆρχεν ἐν τῷ κόσμῳ ἄλλο ἀντικείμενον ἄξιον ἐνδιαφέροντος.

— Τί γίνεται ἡ Κλαίρη; ἠρώτα ἐνίοτε ἡ κ. Βλαχέρ. Ὁ Ραϋμόνδος δὲ ἀπεκρίνετο:

— Σκέπτεται ἔπιπλα καὶ αἰθούσας.

Ὁ Σεπτέμβριος παρῆλθεν οὕτως. Ἡ Κλαίρη, ἐξυπνοῦσα λίαν πρωὶ ἐνεδύετο ἐν βίᾳ καὶ μετέβαινεν εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς μητρός της, ἐν ᾧ διήρχετο ὅλην τὴν πρωΐαν προσχεδιάζουσα τὰ τῆς ἡμέρας. Μετὰ βραχύτατον πρόγευμα, ὁ σύζυγός της τὴν ἔχανεν, ὅπως τὴν ἐπανίδῃ μόνον τὴν ἑσπέραν. Ἡ καθημερινὴ ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος τούτου δὲν ἄφινεν εἰς τὸ νέον ζεῦγος πολὺν καιρὸν οἰκειότητος. Κατ' αὐτὰς ἔτι τὰς σπανίας ὥρας, καθ' ἃς ὁ Ραϋμόνδος ἔβλεπε τὴν σύζυγόν του, ἦτο τόσον νευρική, τόσον ἀπησχολημένη ὑπὸ μυρίων πραγμά-

των, ὅλως ξένων πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦ ἔρωτος, ὥστε οὕτος κατέπνιγεν ἐν ἑαυτῷ τὰς τρυφερὰς ἐκδηλώσεις, αἵτινες ἀνήρχοντο ἔτι, ἀλλὰ σπανιώτερον, ἀπὸ τῆς καρδίας εἰς τὰ χείλη του.

— Βλέπω, ἔλεγεν, ἐπιπλοπώλην τινὰ μεταξὺ αὐτῆς καὶ ἐμοῦ.... Τοῦτο δὲ μὲ παγόνει.

Συνώδευε δὲ πάντοτε τὰς λέξεις ταύτας διὰ μειδιάματος, ἵνα μὴ ἐμπνεύσῃ ἀνησυχίας τῇ μητρί του· τοῦτο ὅμως δὲν ἐκώλυε τὴν κ. Βλαχὲρ νὰ συνοφρουῶται καὶ ν' ἀπαντᾷ μετά τινος ἀδημονίας.

— Ἀλλὰ προχωροῦν τοὐλάχιστον αὐτὰ τὰ ἔπιπλα;

Κυριακήν τινα μάλιστα, ἡ σεβαστὴ πρεσβῦτις μετέβη εἰς Ὥρμ. Μετὰ λεπτότητος ἀπείρου καὶ πλείστης ἐπιφυλάξεως, εἶπε τῇ κ. Λεκουτυριὲ ὡραῖα πράγματα, περὶ τοῦ πόσον ἄτοπον εἶνε τὸ περισπᾷν νεαρὸν ζεῦγος ἀπὸ τῆς κυρίας αὐτοῦ μερίμνης, ἤτοι: τῆς διαθέσεως ἐν ἁρμονίᾳ τῶν ἀμοιβαίων κλίσεων, τῶν αἰσθημάτων, τῶν ἰδεῶν των... Ἀλλ' ἡ σύζυγος τοῦ μηχανικοῦ δὲν ἠννόησεν ἢ προσεποιήθη, ὅτι δὲν ἐννοεῖ τὸ μάθημα. Παρομοία ἀπόπειρα παρὰ τῇ Κλαίρῃ, ἀπέτυχεν ἐπίσης.

— Πῶς; εἶπε πρὸς τὴν πενθερά της, εὑρίσκετε, ὅτι ἀσχολοῦμαι παρὰ πολὺ μὲ τὰ ἔπιπλά μου καὶ ὅτι ἀμελῶ χάριν αὐτῶν τὸν σύζυγόν μου;.... Πταίω ἐγώ, ἐὰν δὲν ἀσχολεῖται καὶ οὗτος μαζῆ μου;.... Ἀληθῶς κάκιστα ἀνταμείβομαι διὰ τοὺς κόπους, οὓς καταβάλω!

Ἡ κ. Βλαχὲρ δὲν ἐπέμεινεν, ἐννοοῦσα κάλλιστα, ὅτι ὤφειλεν ἀντὶ πάσης θυσίας, διὰ τὸ ἴδιον συμφέρον τοῦ Ραϋμόνδου, νὰ μὴ ἀπωλέσῃ τὴν μικρὰν ἐπιρροήν, ἣν εἶχε κατορθώσει ν' ἀποκτήσῃ ἐπὶ τῆς εὐερεθίστου ταύτης φύσεως.

— Καλά, καλά, κόρη μου, μὴ θυμώνετε.... μὴ κάμετε, ὡς μικρὸν πετεινάριον, ὅπερ ἀνορθοῖ τὰ πτερά του... Ὅλα ταῦτα, ὅσα ἔλεγον, ἦσαν πρὸς τὸ καλὸν ἀμφοτέρων: ἃς τα λησμονήσωμεν ὅμως. Σπεύσατε μόνον νὰ τελειώσητε, ὅπως ἡσυχάσητε τὸ ταχύτερον....

Ὁ Ραϋμόνδος, ὅπως συμπληρώσῃ τὰ κενὰ τῶν ἡμερῶν του, ἐδοκίμασε νὰ ἐργασθῇ. Ἀλλ' ἀπήντησε μεγίστην δυσκολίαν εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τῆς διακοπείσης ἐκτυλίξεως τοῦ μυθιστορήματός του. Ἵνα ἱκανοποιηθῇ ἔγραψεν ἐν διήγημα, ὅπερ τῷ ἐφάνη ἀρκούντως καλόν. Ἐπεθύμει θερμῶς νὰ συμβουλευθῇ ἐπ' αὐτοῦ τὴν σύζυγόν του. Δυστυχῶς ὅμως, τὴν ἑσπέραν, καθ' ἣν προέτεινε νὰ τὸ ἀναγνώσῃ, ἡ Κλαίρη εἶχε νὰ ἐξετάσῃ μετὰ τῆς μητρός της ἐκτεταμένον λογαριασμόν.

— Αὔριον, φίλε μου, ἐὰν θέλητε... θὰ τὸ ἀκούσω μετὰ πολλῆς εὐχαριστήσεως.

Τὴν ἑπομένην ἡ κ. Λεκουτυριὲ καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς, καθήσασαι εἰς τὸ γεῦμα, ἤρξαντο νὰ συζητῶσιν περὶ τοῦ φωτισμοῦ τῆς οἰκίας. Ἡ συζήτησις, ἥτις ἐγίνετο ἐπὶ τῶν ἰδιοτήτων τοῦ ἐλαίου, τοῦ πετρελαίου καὶ τοῦ ἀερίου, διήρκεσε καθ' ὅλην τὴν ἑσπέραν. Ἡ ἀνάγνωσις ἐλησμονήθη ἐντελῶς. Ὁ Ραϋμόνδος οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον παράπονον ἀπέτεινε τῇ συζύγῳ του, ἀλλ' ἔρριψε τὸ χειρόγραφόν του εἰς τὸ βάθος σρταρίου τινὸς καὶ ἀπώλεσεν ὅλην τὴν πρὸς τὸ ἐργάζεσθαι διάθεσιν.

Καθ' ἑκάστην, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν κυριῶν, ἐπεσκέπτετο τὴν μητέρα του, ἔμενε παρ' αὐτῇ ὑπὲρ τὴν ὥραν, εἶτα ὑπὸ τὸ πρόσχημα, ὅτι θὰ εἰργάζετο καὶ θ' ἀνεγίνωσκε, περιεπλανᾶτο ἐν τῷ κήπῳ κρατῶν εἰς χεῖρας βιβλίον καὶ φύλλα χάρτου. Καθήμενος ἔν τινι τῶν εὐνοουμένων του θέσεων, παρὰ τὴν τάφρον, ἢ πρὸ τοῦ ἀγάλματος τοῦ Σατύρου, ἠσθάνετο ἄρρητον ἡδονὴν νὰ μένῃ ἐκεῖ ἐπὶ μακρὰς ὥρας βυθιζόμενος εἰς ὀνειροπολήσεις, καθ' ἃς τὰ πάντα καθίσταντο ἀόριστα καὶ συγκεχυμένα ἐν τῇ καρδίᾳ του καὶ πρὸ τῶν ὀμμάτων του, αἱ σκέψεις καὶ τὰ σχήματα τῶν ἀντικειμένων.

Ἡ μήτηρ του, ἥτις τὸν κατεσκόπευεν ἀπὸ τῶν παραθύρων τῆς αἰθούσης, ἐτρόμαζε διὰ τὴν τάσιν, ἣν ἤρχιζε πάλιν νὰ δεικνύῃ πρὸς τοὺς ἀπομεμονωμένους ἐκείνους περιπάτους καὶ τὰς ἀτελευτήτους ὀνειροπολήσεις.

— Μὲ δυσαρεστεῖς, παιδί μου, τῷ ἔλεγεν αὕτη· μοὶ ἐνθυμίζεις τὸν πρὸ ἓξ μηνῶν Ραϋμόνδον.... Εἰπέ μοι λοιπόν, τί συμβαίνει εἰς αὐτὴν τὴν κεφαλήν;... Τί ἔχεις;...

—Ἐγώ; Τί θέλετε ἀ ἔχω, μῆτέρ μου;

— Τέλος πάντων, εἶσαι εὐτυχής;.... Ἐὰν σὲ παρατηρήσῃ τις ὀλίγον, θ' ἀμφιβάλῃ....

— Βεβαίως, μῆτέρ μου, εἶμαι εὐτυχής. ... Διατί νὰ μὴ εἶμαι;

Πούρχυτα δὲ ἐλάμβανεν εὔθυμον ὕφος καὶ προσεπάθει παντοιοτρόπως νὰ τὴν διασκεδάσῃ, ἀφηγούμενος διασκεδαστικὰ ἀνέκδοτα περὶ τῆς κ. Λεκουτυριέ· ἀλλ' ἡ μήτηρ δὲν ἠπατᾶτο· ἐν τῇ εὐθυμίᾳ ταύτῃ διέβλεπε βεβιασμένον τι, ὅπερ ἐμαρτύρει ὑποκάρδιον θλῖψιν.

Ἄλλοτε πάλιν, ὁ Ραϋμόνδος περιεπάτει πρὸς τὸ μέρος τοῦ δάσους, ὅπερ διῆλθε τοσάκις, κατὰ τὴν ἄνοιξιν, μετὰ τῆς Κλαίρης. Τόσον εἶχεν ἐντυπωθῆ εἰς τὸν νοῦν του ἡ εἰκὼν τῶν μερῶν ἐκείνων, ὥστε ἀνεγνώριζε τὴν ἐλαχίστην ἀνωμαλίαν τῆς γῆς, πᾶν φυτόν, πᾶν μέρος. «Ἀπ' ἐδῶ, ἐσκέπτετο, ἐπήδησε τὸν μικρὸν τοῦτον χάνδακα· ἐκεῖ, ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ λίθου ἐκείνου· ἰδοὺ τὸ δένδρον, ἐξ οὗ τῇ ἔκοψα μικρὰν ῥάβδον, ἰδοὺ τὸ ὕψωμα, ἐφ' οὗ ἔθεσε τὸν πόδα της, ἵνα δέσῃ τὴν ταινίαν τοῦ ὑποδήματός της...» Ὅλα ταῦτα τῷ ἐφαίνοντο ἤδη παλαιὰ καὶ ἡ μόνη ἐζήγησις, ἣν ἠδύνατο νὰ δώσῃ εἰς ἑαυτόν, ἦτο ὅτι θὰ ἐγήρασεν ἀναμφιβόλως πολὺ ἔκτοτε. Ἐβάδιζεν οὕτω, βραδέως, ἀσκόπως. Συναντηθεὶς ποτε μετά τινος γηραιοῦ δασοφύλακος, ἠρωτήθη ὑπ' αὐτοῦ. «Δὲν εἶμεθα καλά, κύριε Ραϋμόνδε; φαίνεσθε ὡς σῶμα ἄνευ ψυχῆς!»

Ἡ ψυχικὴ αὕτη κατάστασις διέφευγε τὴν προσοχὴν τῆς Κλαίρης, ἥτις πᾶν ἄλλο ἐσκέπτετο ἢ νὰ σπουδάσῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ συζύγου της. Εἶχεν ἀφιερωθῆ καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὰς ἰδέας τῆς μητρός της, ἥτις ἄλλην εὐδαιμονίαν δὲν ἐγνώριζεν ἢ τὴν τῆς ἐπιδείξεως.

Ἡ ἡμέρα προσήγγιζεν ἐν τούτοις, καθ' ἣν τὸ νέον ζεῦγος θὰ ἐγκατέλειπε τὴν ἐξοχήν. Ἡ μακρὰ ἐν αὐτῇ διαμονὴ δὲν ὑπῆρξε δυσάρεστος καὶ βλαβερὰ μόνον διὰ τὸν Ραϋμόνδον. Ἀφ' ἧς ἡμέρας ἡ Κλαίρη ἐπανῆλθε πλησίον τῆς μητρός της, ἀφ' ἧς ἡμέρας εὑρέθη ἐν ἀτμοσφαίρᾳ πάντῃ διαφόρῳ ἐκείνης, ἐν ᾗ ἔζη κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ταξειδίου των, ἡ μεταμόρφωσις, ἥτις ἤρχιζε νὰ καθιστᾷ αὐτὴν εὐπειθεστέραν καὶ σωμπαθεστέραν, ὑπέστη ἀπότομον διακοπήν.

Πρὸ τινῶν ἑβδομάδων, ἡ ἁπλῆ κλίσις, ἣν ἔσχε τὸ πρῶτον διὰ τὸν Ραϋμόνδον, μετεβάλλετο ἀνεπαισθήτως εἰς ἀξιοπρεπῆ συζυγικὴν ἀγάπην, πλήρη ἐκτιμήσεως, πεποιθήσεως καὶ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ, ὅπερ εἶνε ἀναντιρρήτως τὸ εὐγενέστερον εἶδος ἐκ τῆς κατηγορίας τῶν αἰσθημάτων.

Ἀλλ' αἱ ἡμέραι, ἃς διῆλθε πλησίον τῆς τόσον ἐλαφρᾶς καὶ τόσον κενοδόξου μητρός της, διέκοψαν κατὰ δυστυχίαν τὴν ἀναλαίνισιν τῆς καρδίας των. Ἡ ἀφομοίωσις τῆς ψυχῆς της πρὸς τὴν τοῦ συζύγου της, ἀπασα ἐκείνη ἡ ἀόρατος ἐργασία, ἥτις διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ἀναπτυσσομένου ἔρωτος ἐξετελεῖτο μυστηριωδῶς ἐν αὐτῇ μετὰ τὴν ἐπάνοδόν των ἐκ Βιαρίτς ἀπέμεινεν ἐκκρεμής.

Ἡ δευτέρα δεκαπενθημερία τοῦ Ὀκτωβρίου ἔφασε. Τῆς οἰκίας οὖσης τέλος ἑτοίμης πρὸς ὑποδοχήν των, ἀνεχώρησαν διὰ Παρισίους.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΡΩΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ ΚΑΙ ΦΕΙΔΙ

(Μῦθος Κρυλώφ)

Γιὰ τοὺς διαβόλους μερικοὶ ἀδίκως φλυαροῦν,
Ὅτι τὸ δίκηο καθενὸς δὲ ξέρουν νὰ εὑροῦν.
Κι' αὐτοὶ τὸ δίκηο, τὸ σωστό, συχνὰ τὸ διακρίνουν·
Ἰδοὺ ἕνα παράδειγμα, καὶ οἱ πολλοὶ ἂς κρίνουν.
Στὸν Ἅδη ἔτυχέ ποτε νὰ εἶνε τελετή,
Κι' ὁ συκοφάντης ἀπ' τὴ μιά, τὸ φεῖδ' ἀπὸ τὴν ἄλλη
Οἱ δυὸ αὐτοί,
Φιλονεικία ἄρχισαν μεγάλη,
Ποιὸς ἀπ' αὐτοὺς στὴν τελετὴ πρέπει νὰ προηγῆται.
Στὸν Ἅδη δέ, εἰξεύρομε, πρώτιστος θεωρεῖται,
Ὅποιος στὸν ἄλλον ἔδειξε πλειότερη κακία.
Σ' αὐτὴ λοιπὸν τὴ ζωηρή, θερμὴ φιλονεικία,
Ὁ συκοφάντης στὸ θεριὸ τὴ γλῶσσά του ἐβγάζει,
Ἐκεῖνο δὲ τὸ κέντρο του σ' αὐτὸν παρουσιάζει.
Συρίζει ὅτι προσβολὴ δὲν θενὰ συγχωρήσῃ,
Καὶ προσπαθεῖ νὰ προχωρήσῃ.
Καὶ νὰ ὁ συκοφάντης μας ὀπίσω πλέον μένει·
Ἀλλ' ὁ Βεελζεβοὺλ τὸ πρᾶγμ' αὐτὸ δὲν ὑπομένει.
Ὁ ἴδιος, ἂς εἶν' καλά, τὸ μέρος του λαμβάνει,
Καὶ πίσω ἀπ' αὐτὸν τὸ φεῖδι βάνει,
Λέγων:—Τὰς ἐκδουλεύσεις σου ἂν καὶ ἀναγνωρίζω,
Ἀλλὰ νὰ ἔχῃ τὰ πρωτεῖ αὐτὸς ὁρίζω.
Τὸ κέντρο σου τὸν θάνατο φέρνει· δὲν χωρατεύει,
Καὶ ἂν σὲ πλησιάσῃ ἕνας, κινδυνεύει.
Δίχως αἰτία προσπαθεῖς καθένα νὰ δαγκάσῃς,
Ἀλλ' ἐμπορεῖς ἀπὸ μακρὰν νὰ δηλητηριάσῃς,
Ὡσὰν τοῦ συκοφάντη τὴ γλῶσσα, ὁποῦ χύνει
Φαρμάκι φοβερό, καὶ δὲν σ' ἀφίνει,
Καὶ ἂν ψηλὰ βουνὰ διαβῆς, ἢ θάλασσα περάσῃς;
Ὥστε αὐτὸς εἶν' ἀπὸ σὲ θεριὸ πειὸ βλαβερό·
Μένε λοιπόν, κ' εἰς τὸ ἑξῆς ζητῶ νὰ ἡσυχάσῃς».
Ἀπὸ ἐκεῖνο τὸν καιρό,
Στὸν Ἅδ' οἱ συκοφάνται εἶν' ὄντα φημισμένα,
Κι' ἀπὸ τὸ φεῖδ' αὐτὸ πλειὸ τιμημένα.

Π. Α. Ἀξιωτης

ΤΟ ΔΑΣΚΑΛΕΙΟ ΚΑΙ ΕΝ ΤΗ ΔΟΥΛΗ ΕΛΛΑΔΙ

Κύριε Διευθυνσά τῆς «Ἑβδομάδος»

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμὸν 3 τῆς 21 Ἰανουαρίου ἐ. ἔ. φύλλῳ τῆς Ἑστίας, ἀνέγνων πραγματείαν τινὰ ὑπὸ τὸν τίτλον Γεωγραφικὰ Περίεργα, γραφεῖσαν ὑπὸ τοῦ φίλου κ. Ἀντωνίου Μηλιαράκη καὶ διατρίβουσαν περὶ τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως Δασκαλειὸ ὡς γεωγραφικοῦ ὀνόματος· ἐπειδὴ ἐὰ ὁ ἀστρολόγος ἐν τέλει τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ ἐπιπροστίθησιν ἐπὶ λέξει τάδε: «Καθόσον δὲ γινώσκω, ἡ ὀνομασία Δασκαλειὸ δὲν ἀπαντᾷ πέραν τῶν παραλίων τῆς Πελοποννήσου, Στερεᾶς Ἑλλάδος, Κεφαλληνίας, Βορείων Σποράδων καὶ Κυκλάδων», σπεύδω διὰ τῆς παρούσης μου νὰ δημοσιεύσω καὶ ἄλλα τινὰ Δασκαλεῖα κείμενα ἐν τῇ δούλῃ Ἑλλάδι καὶ ἐν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ, παρέχων οὕτως, ὡς νομίζω, μερόν συμβολὴν εἰς τὴν Δασκαλειολογίαν τῆς καθόλου Ἑλλάδος.

Δὲν ὑπάρχει βεβαίως οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι ἡ λέξις Δασκαλειὸ εἶνε ἰταλικῆς καταγωγῆς, ὡς ὀρθῶς παρετήρησεν ὁ κ. Μηλιαράκης, καὶ ὅτι παράγεται κατὰ παραφθορὰν ἐκ τῆς λέξεως *Scoglio* (da scoglio) σημαινούσης σκόπελον ἢ νησίδα, ὡς τὸ Δλιβέρι ἐκ τοῦ *Oliveri*, δηλοῦντος τόπον ἐλαιώδη, ὡς παρατηρεῖ ὁ φίλος κ. Β. Κάνδης, ἀλλὰ δὲν δύναμαι ὅμως νὰ ἐννοήσω τότε πῶς ἡ προσωνυμία Δασκαλειὸ ἐδόθη καὶ εἰς μέρη οὐχὶ πλέον ὄντα παρεσταλμένα, ὡς τὸ *Scoglio* τῆς Πάρου, τῆς Σαπιέντσας, τῆς Σκοπέλου, τοῦ Ναυπλίου, ἀλλὰ ἐν μεσογείῳ τόπῳ, ὡς λόγου χάριν τὸ Δασκαλειὸ τῆς Ἀστακοῦ (Ἀκαρνανίας), ἔνθα καὶ σπήλαιον μέγα ὑπάρχει καὶ λείψανα ἀρχαίας οἰκοδομῆς, καὶ τὸ Δασκαλειὸ τῆς νήσου Χίου, ὅπερ ἀρκούντως τῆς θαλάσσης ἀπέχει. Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι πρὸς τῇ, ἐξ ἰταλικῆς καταγωγῆς, ὀνομασίᾳ ταύτῃ da scoglio, ὑπάρχει καὶ ἑτέρα τις ἑλληνικὴ πλέον αὕτη καθαρῶς, οὐδεμίαν σχέσιν πρὸς τὴν ἐνετικὴν ἐνέχουσα, ἥτις σημαίνει τὸ Διδασκαλεῖον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ καὶ τῇ σημερινῇ τῆς λέξεως σημασίᾳ. Τοῦτο δὲ ἐξάγεται ἐκ τῶν περὶ Ὁμήρου μυθολογουμένων:

Ἑπτὰ πόλεις ρέζουσι περὶ ρίζαν Ὁμήρου
Σμύρνα, Χίος, Κολοφῶν, Σαλαμὶς, Ρόδος, Ἄργος, Ἀθῆναι,

λέγει παλαιὸν δίστιχον· καὶ ἐν ταῖς ἑπτὰ ταύταις σχεδὸν πόλεσιν, ὡς καὶ ἐν ἄλλαις τισίν, εἶαι ἡ Κύμη καὶ ἡ Ἴος, διαφιλονεικούσαις τὰ πρωτεῖα τῆς γεννήσεως τοῦ μεγίστου τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἐπικῶν ποιητῶν, ὑπάρχουσι τόποι τινὲς Δασκαλετὸ καλούμενοι, ἔνθα ὑπετίθετο, ὅτι ἐξερχόμενος ἐδίδασκεν ὁ Ὅμηρος! Τοῦτο ἐπιβαιοῖ καὶ αὐτὸς ὁ μακάριτης Θ. Ὀρφανίδης, ὁ χαριέστατος τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων ποιητῶν, ψάλλων ἐν τῇ πλήρει περιπαθείας ἐποποιίᾳ αὐτοῦ «ἡ Χίος δοξάν» τὰ θέλγητρα τῆς ἁρμοπατώδους ἠγεμονίδος τοῦ Αἰγαίου (1)

Πρὸς τῆς Ἑλλάσσονος πλεῖν Ἀσίας ὀναύτης τὰς ὄχθας
νῆσον φαιδρὰν ἀπαντᾷ οὗ μακρὰν τῆς εὐδαίμονος Σμύρνης
. . . . . .
Χαῖρε, ὦ Χίος . . . . . .
Κάτω τοῦ Αἴπους μὲ σέβας ἠσπάσθην τὴν πάραλον πέραν,
ὅπου ἐκάθησ' ὁ γόνιμος νοῦς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.
. . . . . .

Τοὺς στίχους τούτους ἑρμηνεύων ἐν ταῖς σημειώσεσιν αὐτοῦ ὁ ποιητὴς λέγει ἐν σελίδι, ὡς εἶπον, 71η περίπου τάδε: Κατὰ τὴν παραλίαν τοῦ Βροντάδου, μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς πρωτευούσης τῆς Χίου, κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Αἴπους, ἄνωθεν λιμενίσκου καὶ πλησίον πηγῆς τινος τοῦ Παφᾶ ἡ βρύση καλουμένης, κεῖται κωνοειδής τις βράχος ἐπίπεδος πρὸς τὴν κορυφήν. Οὗτος ἐν Χίῳ καλεῖται Δασκαλειό, Δασκαλόπετρα, Σχολεῖον τοῦ Ὁμήρου καὶ Πέτρα τοῦ Ὁμήρου· φέρει δὲ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἐπιπέδου κορυφῆς εἰσέτι καὶ σήμερον ἰχνη ἐξεχούσης ἕδρας.

Ὁ γράψας δὲ τὴν ἱστορίαν τῆς Χίου Ἀλέξανδρος Μ. Βλαστὸς (1), περὶ τοῦ τόπου τούτου προτείμενος, λέγει, ὅτι ἐνταῦθα ἦν ποτε ναὸς ἀφιερωμένος τῇ Κυβέλῃ. Ὁ Ι. Tournefor (2) μάλιστα περιηγούμενος τὴν Χίον κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα λέγει, ὅτι ἐνταῦθα ἐσώζοντο ἀρκούντως εὐκρινοῦς ἀνάγλυφα παριστάντα λέοντας καὶ ἄλλα λείψανα ἀρχαῖα.

Ὥστε ἐκ τῶν δύο τούτων Δασκαλειῶν τοῦ τῆς Ἀστακοῦ καὶ τοῦ τῆς Χίου, πείθεται τις εὐκόλως, ὅτι ἀπολείπει πάντῃ ἡ ἰταλικὴ ἐπιρροὴ καὶ ὅτι κυριαρχεῖ πλέον καθαρῶς ἡ ἑλληνικὴ ἔννοια τῆς λέξεως.

Καὶ ἄλλα Δασκαλειὰ ὑπάρχουσιν, ἓν μὲν ἐν Σάμῳ, ἕτερον δὲ ἐν τινι νησίδι κειμένῃ μεταξὺ Αἰολίδος καὶ Μυτιλήνης ἐν τοῖς Ἑκατονήσοις ἢ Μυσχονησίοις καλουμένοις, τρίτον ἐν Σμύρνῃ καὶ τέταρτον ἐν Προποντίδι κατὰ τὴν νῆσον Θέειαν.

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἀποδείκνυται, ὅτι ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι Δασκαλειῶν, ἅπερ καθιερώθη νὰ καλῶνται οὕτως ἀπὸ τῆς Ἐνετοκρατίας καὶ ἐκτὸς τῆς ἐλευθέρας ὑπάρχουσι τοιαῦται, ὧν τινα μὲν προφανῶς τὴν αὐτὴν ἔχουσι καταγωγήν, τινὰ δὲ καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὁμοφώνως ἀποδεδεγμένην.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 1η Φεβρουαρίου 1890.

Τρυφων Ε. Εὐαγγελιδης

(1) Θ. Ὀρφανίδου Χίος δούλη, ἐκδ. Ἀθηνῶν 1858, σελ. 3 καὶ 71.

(1) Χιακά, ἐκδ. Ἑρμουπόλεως, 1840, σελ. 29.

(2) Relations d'un Voyage du Levant, ἐκδ. Amsterdam. Τόμ. I, σελ. 176.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΕΓΧΩΡΙΑ

Ἀναμένεται αὔριον εἰς Πάτρας ὁ διάδοχος τῆς Ἰταλίας, ὅστις ταξειδεύει ἀνὰ τὴν Ἀγατολήν. — Ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ νέου ἐπαναληπτικοῦ ὅπλου παρὰ τῷ ἑλληνικῷ στρατῷ. — Παρὰ τὸ χωρίον Σταμνὰ τοῦ Μεσολογγίου ἀνεκαλύφθησαν στρώματα φαιάνθρακος. — Ἐκυρώθη διὰ Β. Διατάγματος ἡ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἑλβετίας συνομολογηθεῖσα καὶ ἐν Βερολίνῳ τῇ 10 Ἰουνίου 1887 ὑπογραφεῖσα προσωρινὴ ἐμπορικὴ σύμβασις — Κατὰ τὸν καταρτισθέντα πίνακα τῶν στρατευσίμων ἐργατῶν θαλάσσης τῆς ἐφετεινῆς ἀπογραφῆς ἀνέρχονται εἰς 1583. — Ἤρξατο ἡ διαχάραξις τοῦ ἀπὸ Μεσολογγίου εἰς Κρυονέρι σιδηροδρόμου. — Ἡ ἑταιρία τῆς τομῆς τοῦ Κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ ἐκηρύχθη διαλελυμένη δι' ἀποφάσεως τῶν Γαλλικῶν δικαστηρίων.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

Κατ' εἰδήσεις ἐκ Μασαύας ὁ Ρᾶς Ἀλούλας ἡττηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σεζουὲν καὶ πληγωθεὶς ἐν τῇ μάχῃ, ἀπέθανεν. — Ἐπίσης ἀπέθανεν ὁ Σουλτάνος τῆς Ζανζιβάρης. — Ἐκτὸς τῆς ἀπαγορεύσεως τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν τοῖς δικαστηρίοις τῆς Ἠπείρου, πρόκειται νὰ κλεισθῶσι καὶ τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα ὑπὸ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως. — Ἡ Α. Π. ὁ μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως κ. Φώτιος ἐγένετο δεκτὸς εἰς ἀκρόασιν ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Φερδινάνδου περὶ τῆς ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἁρπαγῆς τῶν δύο χριστιανικῶν ναῶν. — Ἐντὸς ὀλίγου ἱδρυθήσεται ἐν Μελίτῃ ὀρθόδοξος χριστιανικὸς ναός. — Ἡ Ἰνφλουέντζα ἐπιτείνεται ἐν Βερατίῳ· ἀνεφένη δὲ καὶ ἐν Κρήτῃ.

— Ἀπεβίωσεν ἐν Βουδαπέστῃ ὁ πρώην πρωθυπουργὸς τῆς Αὐστρίας κόμης Ἰούλιος Ἀνδράσσης. — Ἡ Γαλλία δὲν θ' ἀνανεώσῃ τὴν γαλλοτουρκικὴν ἐμπορικὴν συνθήκην. — Ὁ Σουλτάνος ἐξέδωκεν αὐτοκρατορικὸν διάταγμα περὶ παραχωρήσεως τῆς κατασκευῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἀπὸ Ἰωαννίνων εἰς Πρέβεζαν. — Τὴν παρελθοῦσαν Πέμπτην ἐγένετο ἐν Χάβρῃ ἡ καθέλκυσις εἰς τὴν θάλασσαν τοῦ ἑλληνικοῦ θωρηκτοῦ «Ψαρά». — Ἐξοκείλαντος ἀτμοπλοίου τινὸς ἐν τῇ διώρυγι τοῦ Σουέζ, διεκόπη ἡ δι' αὐτῆς ναυσιπλοΐα.

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Ἀμερικανός τις ἠλεκτρολόγος εὗρε τὸ μέσον τῆς μεταβιβάσεως ἐπιστολῶν ἀπὸ Μοντεβίδεο, πρωτευούσης τῆς Οὐρουγουάης, μέχρι τῆς Βόενος Ἄυρες, πρωτευούσης τῆς Ἀργεντινῆς Δημοκρατίας, διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Αἱ ἐπιστολαὶ κλειδμεναι ἐντὸς μικρῶν κιβωτίων, τρεχόντων κατὰ μῆκος τῶν ἠλεκτρικῶν συρμάτων, διανύουσι τὴν χωρίζουσαν τὰς δύο πρωτευούσας ἀπόστασιν, 400 χιλιομέτρων, εἰς διάστημα δύο μόνον ὡρῶν. — Ὁ πρόεδρος τῆς κατὰ τῆς δουλεμπορίας συνδικῆς Ἑταιρίας Ζάχρισσων ἀπέρχεται τὸν προσεχῆ Μάϊον εἰς τὴν κεντρῴαν Ἀφρικὴν πρὸς ἐγκατάστασιν διαφόρων σταθμῶν μεταξὺ Οὐζίζι καὶ τῆς λίμνης Βικτώρια-Νυάνζας, ἵνα παρακωλύσωσι τὴν διενεργουμένην ἐκεῖ δουλεμπορίαν.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Τὸ ἐν Μόσχᾳ ἀρχαιολογικὸν συνέδριον ἀπεφάσισε νὰ ἱδρύσῃ ρωσικὴν ἀρχαιολογικὴν σχολὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, σκοπεῖ δὲ νὰ ζητήσῃ παρὰ τῆς ρωσικῆς κυβερνήσεως τὴν ἄδειαν νὰ ἱδρύσῃ τοιαύτας ἐν Ἀθήναις καὶ Ρώμῃ. — Ἡ ἐνταῦθα Ἀγγλικὴ ἀρχαιολογικὴ σχολὴ ἐζήτησε νὰ τῇ ἐπιτραπῇ, ἵνα ἰδίαις δαπάναις ἐνεργήσῃ ἀνασκαφὰς ἐν Πλαταιαῖς.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἐπισκεφθεὶς ἐσχάτως ὁ Γλάδστων τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Ὀξφόρδης ὡμίλησε περὶ τῶν ἐν Ἀσσυρίᾳ γενομένων ἀνασκαφῶν ἐν σχέσει πρὸς τὸ κείμενον τῶν Ὁμηρικῶν ποιήσεων, εἰπών, ὅτι παρ' Ὁμήρῳ πᾶν πρᾶγμα ἔχει ἀφορμήν, ὡς καὶ παρὰ Δαιξπήρῳ. — Ὁ ἐν Ρουχτσουκίῳ τῆς Βουλγαρίας διευθυντὴς τοῦ βουλγαρικοῦ στολίσκου κ. Ἰωσὴφ Κοπέτσκης ἐδημοσίευσε σύγγραμμα περὶ ἀττικῶν τριήρων μετὰ εἰκόνων.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην ἐν τῷ μεγάλῳ θεάτρῳ Ἀθηνῶν, παρεστάθη διὰ πρώτην φορὰν τὸ ἐν τῷ περισινῷ Λασσανείῳ διαγωνισμῷ βραβευθὲν δρᾶμα τοῦ κ. Δ. Ι. Ἀντωνιάδου «ὁ Σκευτέρμπενης», οὗτινος ἀπόσπασμα ἐδημοσίευσε τὸ παρελθὸν ἔτος ἡ Ἑβδομάς. — Ἡ νεαρὰ Ρωσὶς ἀρπίστρια τοῦ θεάτρου Κλεοπάτρα Κιουζόλη ἔδωκε τὴν παρελθοῦσαν τρίτην συναυλίαν ἐν τῷ ἐνταῦθα Ὠδείῳ, παρούσης τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας καὶ ἐκλεκτοῦ ἀκροατηρίου. — Ὁ Ρῶσος κόμης Σερεμέτεφ ἀνεβίβασεν ἐσχάτως ἐπὶ σκηνῆς μετὰ πολλῆς μεγαλοπρεπείας τὸ δρᾶμα τοῦ Ποῦσκιν «Βόρες Γονουνόφ»· ὁ σκηνικὸς διάκοσμος ἐστοίχισεν 100,000 ρούβλια, ἤτοι 250,000 φράγκα.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀναγνώστη. Ἂν ἐκεῖνα τὰ Μικρὰ ζητήματα τὰ ἔθετε γελοιογραφικόν τι φύλλον, εὐχαρίστως θὰ παρηκολουθοῦμεν τὴν παρῳδίαν τοῦ 9 ἡμέρας προηγουμένως ἀγγελθέντος Λευκώματός μας. Ἀλλὰ τὰ ἔθεσε τὸ κυριώτατον ὄργανον τῆς παρ' ἡμῖν φιλολογικῆς κινήσεως, ὡς μετριοφρόνως αὐτοκαλεῖται, διάνα κηρύξῃ «ὅτι ἔχει πάλιν τὴν προτεραιότητα»... ἐντῷ παρακολουθεῖν κατὰ πόδας! Καί... πρὸ τῆς ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐπιτεινομένης σοβαρότητός του... σιωπῶμεν. Τὴν ἐκτῆς συμπτώσεως τῶν δύο ἐρωτήσεων ὑπόνοιάν σας δὲν συμμεριζόμεθα, τὰς ἄλλας ὅμως εὑρίσκομεν βασίμους, βλέποντες πόσα γίνονται καθ' ἑκάστην ἕνεκα τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος! — Μουσοφίλῳ. Ἐκ τῶν κριτῶν τῶν Ἑλληνικῶν μουσουργημάτων ὁ Delibes ἐγεννήθη τῷ 1836 καὶ ὁ Guiraud τῷ 1847. Μαντεύσατε λοιπὸν ὅμεῖς τὴν ἡλικίαν των. — Κ. Σ., Σ. Μ. Θ., Ρόδον, Ἐμμ. Κ. Πειραιά. Ἐλήφθησαν. — Μ. Θ. Ι. Πάτρας. Ἐνεγράφησαν. Φύλλα στέλλονται ἐξ ἀρχῆς. Εὐχαριστοῦμεν. — Ἀνωνύμῳ. Θὰ ἐκάμνετε μυριάκις καλήτερα νὰ μεταφράσητε τὴν χαριεστάτην αὐτὴν γαλλικὴν ἀνθοδέσμην, παρὰ νὰ τὴν μαθήσητε μόνον...

Au sein d'une fleur tour à tour
Une douce image est placée
Dans un myrte on croit voir l'amour,
Un souvenir dans la pensée,
La douce paix dans l'olivier,
L'espoir dans l'iris demi-close,
La victoire dans un laurier,
Une femme dans une rose...

— Ἑλ. Π. Ἰνέπολιν. Μ. Α. Τ. Ἀλιβέριον. Α. Κ. Σ. Σαμψοῦντα. Ἐλήφθησαν. Εὐχαριστοῦμεν. — Μ. Ἀρ. Πρεμέτιον. Προπληρωτέα. — Π. Μ. Ὀρδοῦ. Ἐμετρήθησαν παρὰ τοῦ ὁμετέρου ἀνταποκριτοῦ. — Ι. Μ. Μονεμβασίαν. Αἰδεσιμ. Ἀγ. Θ. Κωνσταντινούπολιν. Ἐλήφθησαν μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν φύλλων καὶ δι' αὐτὸ ἀνεβλήθη ἡ σχετικὴ εἰδοποίησις. — Ἀναγνώστη. Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου οὐδεμίαν ἔχουσι γνώμην οἱ Ὁδηγοὶ τῆς Κοσμιότητος. Ὁδηγὸς εἶνε ἡ ἀνατροφὴ ἑκάστου καὶ ἡ ἀνάπτυξις. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐν λόγῳ κανόνα, ὁμοιάζει πρὸς τὰ ἑξῆς σχετικά, ἅτινα δὲν ἐνθυμούμεθα ποῦ ἀνέγνωμεν: Ἀπρεπὲς εἶνε νὰ ρίπτῃ τις τὰ κόκκαλα ἐντὸς τοῦ θυλακίου τοῦ συγγευματίζοντος. Ἀπρεπὲς νὰ ἐμπήγῃ τις καρφίδας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς βρέφους φιλικῆς οἰκογενείας. Ἀπρεπὲς καί... τὰ λοιπά. — Δόνα Σόλα. Ἀφοῦ τοῦτο εἶνε μόνον τὸ ἐμποδίζον, ἂς μείνῃ ἡ ἐρώτησις αὐτὴ ἄνευ ἀπαντήσεως. Δὲν προσίδομεν τὴν περίπτωσιν ταύτην. Ἀλλ' ἀναγνώσατε λοιπὸν τὰς περὶ τοῦ Λευκώματος ἀγγελίας μας ἐν τῇ 11η σελίδι τῶν φύλλων 4 καὶ 51 διὰ τὰς φιλοφρονήσεις... ἀπαράδεκτοι. — Δ. Γ. Βόνιτσαν. Ἐγράψαμεν. Φύλλον ἐστάλη. — Κ. Θ. Ἄργος. Ἐλήφθησαν. «Ἱστορ. Μουσ.» ἐστάλη. — Γ. Θ. Π. Ρουτσουκιόν. Ἐνεγράφησαν. Εὐχαριστοῦμεν. Φύλλα στέλλονται. — Δ. Μ. Τεγέαν. Μαρ. Σ. τ. Τῆνον. Ἐλήφθησαν. — Ἀριστ. Β., Κ. Μ. Χ. Σιλίστριαν. Ἐλήφθησαν. — Dahlia. Ἀναμείνατε τὸ τέλος. — Γ. Ν. Κ., Ν. Γ. Κ. Σύρον. Δ. Β. Ἄργος. Ἐλήφθησαν. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν προθυμίαν. — Κ. Π. Ἐντοῦθα. Αἱ ἀπαντήσεις ἀπαγορεύεται νὰ ἐξέρχωνται τῶν περιθωρίων. — Μαρτίῳ. Ὁ μεταξὺ Μυκηνῶν καὶ Τιρύνθου ναὸς τῆς Ἥρας ὁ καείς ἕνεκα τῆς ἀπροσεξίας τῆς ἱερείας Χρυσηίδος ἀνεσκάφη ὑπὸ τοῦ κ. Α. Ρ. Ραγκαβῆ τὸ 1855. — Β. Ι. Κ/πολιν. Εἶνε ἀδύνατον ν' ἀπαντήσωμεν διὰ τὴν σύγχρονον κίνησιν. Κατὰ τοὺς 4 ὅμως παρελθ. αἰῶνας ἐκ τῶν 500 περίπου λογίων Ἑλλήνων, οἵτινες ἀνεφάνησαν, 75 ἦσαν Κρῆτες, 65 Ἠπειρῶται, 55 Θεσσαλοί, 45 Πελοποννήσιοι, ἀνὰ 40 Κωνσταντινοπολῖται καὶ Χῖοι καὶ 30 Κερκυραῖοι. Τῶν δὲ ἄλλων μερῶν ἡ παραγωγὴ ἀναρέσεται κατὰ μονάδας. — Ἀλ. Τὰ συγχαρητήρια διὰ τὸ Λεύκωμα ἀργότερα. — Δ. Χ. Α. Ἀάρισσαν. Ἐβράδυναν ἕνεκα ὁμοιότητος τοῦ ὀνόματος, σταλέντα εἰς Σύρον κατὰ λάθος καὶ ἐπιστραφέντα. — Κ. Ν. Π. Ἐλήφθη. Ἀπαιτεῖται ὅμως τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως διὰ τοὺς ἄλλους, καὶ τὸ ἰδικόν σας δι' ἡμᾶς. — Β. Δ. Α. Ἀνδρίτσαιναν. Πολὺ ἐκτενὲς δυστυχῶς. Πέμψατε μικρότερα. — Α. Α. Σάμον. Συνδρομὴ ἐλήφθη. — Γ. Α. Βόλον. Ἀπαντήσομεν ταχυδρομικῶς.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐξεδόθησαν

Ἀθῆναι, ὑπὸ Νικολάου Ι. Σπανδωνῆ. Τεῦχος 1ον

Ἡ ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας στεφθεῖσα

ΕΡΓΟΝ **H. LAVOIX FILS** — ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ **ΑΘΗΝΑΣ ΣΦΡΕΜΕΤΗ**

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Ἐκδοθεῖσα τὸ δεύτερον μετὰ τὴν ἐξάντλησιν τῆς Α' ἐκδόσεως

πωλεῖται ἀποκλειστικῶς ὑπὸ τοῦ Βιβλιοπωλικοῦ Γραφείου τῆς Ἑβδομάδος

ΑΝΤΙ ΔΡΑΧΜΩΝ 5,

ἐνῷ ἡ Α' ἔκδοσις ἐπωλήθη ὁλόκληρος ἀντὶ φράγκων 10 τὸ ἀντίτυπον

ΣΕΛΙΔΕΣ 400 ΕΠΙ ΚΑΛΟΥ ΧΑΡΤΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Ἐπιστολὴ τοῦ συγγραφέως. — Ἀπάντησις τῆς μεταφραστρίας. — **Εἰσαγωγὴ — Βιβλίον Α' Ἡ Ἀρχαιότης:** Ἡ Ἀρχαία Ἀνατολή. — Οἱ Ἕλληνες. — Ἡ Ρώμη καὶ αἱ πρῶται ᾠδαὶ τῆς Ἐκκλησίας. **Βιβλίον Β' Ὁ Μεσαίων:** Ἀπὸ τοῦ Η' μέχρι τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. — Ὁ ΙΒ' καὶ ὁ ΙΓ' αἰών. — Ὁ ΙΔ', ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰών. **Βιβλίον Γ' Οἱ Πρόδρομοι:** Ἡ Ἰταλικὴ μουσικὴ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα. — Ἡ μουσικὴ ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα. — Τὸ μελόδραμα καὶ τὸ Κωμικὸν Μελόδραμα ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν ΙΖ' καὶ ΙΗ' αἰῶνα. **Βιβλίον Δ' Οἱ Νεώτεροι:** Ὁ Αἰὼν τοῦ Βετόβεν. — Ἡ Ἰταλικὴ σχολὴ ἀπὸ τοῦ Ροσσίνη μέχρι τοῦ Βέρδη. — Ἡ Γαλλικὴ μουσικὴ κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ΙΘ' αἰῶνος. — **Ἐπίλογος:** Ἡ σύγχρονος μουσική.

Τὸ σύγγραμμα κοσμεῖται δι' 150 εἰκόνων, μουσικῶν ὀργάνων πάσης ἐποχῆς καὶ λαοῦ, αὐτογράφων τῶν διαφόρων μουσικοδιδασκάλων καὶ εἰκόνων ὁλοσελίδων προσωπογραφιῶν τῶν μεγαλητέρων μουσικῶν,

Τοῦ Χένδελ, Μπάχ, Χάϋδν, Μοζάρ, Γκλύκ, Χερουμπίνη, Βετόβεν, Βέμπερ, Μένδελσον, Σχιοῦμπερ, Ροσσίνη, Ἀλεβύ, Μέυερβερ, Μπέρλιοζ, Βάγνερ κλπ.

ΕΚΠΤΩΣΙΣ ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Μόνοι οἱ συνδρομηταὶ τῆς «Ἑβδομάδος» οἱ πληρώσαντες τὴν συνδρομὴν τοῦ ἐ. ἔ. δικαιοῦνται νὰ λάβωσιν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον,

ΜΟΝΟΝ ΑΝΤΙ ΔΡΑΧΜΩΝ 2,50

προσθέτοντες λεπτὰ 50 διὰ τὰ ταχυδρομικά.

Ε. ΣΤΑΝΛΕΥ

ΗΙ ΓΗ ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ

Μετάφρασις ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΔΡΑΚΤΑ

Τιμᾶται Δραχ. 3.

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ Α. ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ

Ὁδὸς Αἰόλου, ἀριθ. 195-197

ΕΠΙΣΚΕΠΤΗΡΙΑ ΣΤΙΓΜΙΑΙΩΝ

ἐπικεφαλίδες σφραγῖδες

παντὸς εἴδους, πάσης ποιότητος

ΜΕΓΑΛΗ ΑΠΟΘΗΚΗ

Εὐρωπαϊκῶν Καταστίχων

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ-ΑΘΗΝΩΝ-ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Τμῆμα Πειραιῶς--Κορίνθου--Πατρῶν

	1	3	33		2	4	32
Πειραιεὺς	ἀν. 7 π.μ.	11.15	10.10	Πάτραι	ἀν. 7.20 π	13.40	—
Ἀθῆναι	» 7.30	11.50	10.40	Αἴγιον	» 9.05	15.27	—
Κόρινθος	ἄφ. 7.49	2.42	2.05	Κόρινθος	» 1.10	4.—	9.03 π
Αἴγιον	» 2.52	5.41		Ἀθῆναι	ἄφ. 4.25	7.—	12.30
Πάτραι	» 4.35	7.—		Πειραιεὺς	» 4.55	7.30	1.—

Τμῆμα Κορίνθου - Ναυπλίου - Μύλων

Κόρινθος	ἀν. 3.— μ. μ.	Μύλοι	ἀν. 9.50 π. μ.
Ἄργος	ἄφ. 5.12 »	Ναύπλιον	» 10.—
Ναύπλιον	» 5.45 »	Ἄργος	ἄφ. 10.35
Μύλοι	» 5.52 »	Κόρινθος	» 12.45

Τμῆμα Πατρῶν - Πύργου

Πάτραι	ἀν. 8.30 π.μ	5.15 μ.μ	Ἀμαλιὰς	ἀν. 6.30 π.μ	3.15 μ.μ.
Ἀχαΐα	ἄφ. 9.25	6.10	Γαστούνη	» 7.11	3.56
Μανωλάς	» 10.40	7.25	Λεχαινὰ	» 7.50	4.35
Λεχαινὰ	» 11.20	8.05	Μανωλάς	» 8.30	5.15
Γαστούνη	» 11.59	8.44	Ἀχαΐα	» 9.45	6.29
Ἀμαλιὰς	» 12.40	9.25	Πάτραι	ἄφ. 10.40	7.24

Αἱ ἀμαξοστοιχίαι 33 καὶ 32 μέχρις Ἀκράτας λειτουργοῦσιν ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἐναλλάξ. Τοπικαὶ ἀμαξοστ. καθ' ἑκάστην εἰς ὅλα τὰ τμήματα.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

ΟΝΙΑΚ ΑΜΠΑ ΟΝΙΑΚ ΑΜΠΑ ΟΝΙΑΚ ΑΜΠΑ

Ἐκ καθαρῶν λευκῶν σταφυλῶν

Βραβευθὲν ἐν τῇ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων

Ἐν χρήσει παρὰ τῇ Β. Αὐλῇ

Συνιστώμενον ὑπὸ τῶν Ἰατρῶν

Ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Νοσοκομείοις

ΑΝΔΡΕΑΣ Π. ΚΑΜΠΑΣ

10 ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 10